

Náhradní rodinná péče – profesionální pěstouni

Mgr. Gita Strapinová

Bakalářská práce

2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gita STRAPINOVÁ**
Osobní číslo: **H118292**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Náhradní rodinná péče–profesionální pěstouni**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na význam rodiny v současné době
- na aktuální stav systému náhradní rodinné péče v České republice se zvláštním zřetelem na profesionální pěstounství
- na náhled širší rodiny na rozhodnutí stát se k profesionálním pěstounem
- na socializaci dětí v pěstounských rodinách

Součástí práce bude realizovaný kvalitativní výzkum zaměřený na zjištění názoru a pohledu profesionálních pěstounů na současný stav systému náhradní rodinné péče.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. Náhradní výchova dětí – možnosti a meze: kolokvium I. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2008, 126 s. Sborníky (Univerzita Karlova), 39. ISBN 978-808-7146-057.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 144 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4717-883.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012, 94 s. ISBN 9788086131917.

PROŠKOVÁ, Denisa a Tomáš NOVÁK. Náhradní rodinná péče – představy a skutečnost: (realita a východiska v ČR) : kolokvium II. Vyd. 1. Editor Senta Radvanová. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009, 99 s. Sborníky, č. 45. ISBN 978-808-7146-255.

PROŠKOVÁ, Denisa a Tomáš NOVÁK. Štěstí, neštěstí, láska, pěstounství: příběhy ze života o objevování toho, co je a není důležité. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 115 s. Sborníky (Univerzita Karlova), 39. ISBN 978-807-4221-644.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

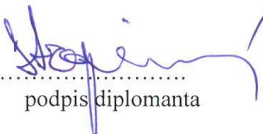
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 25.11.2014

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je: „Náhradní rodinná péče-profesionální pěstouni“. Práce je rozdělena do dvou částí: teoretické a praktické. Teoretická část bakalářská práce vymezuje základní pojmy spojené s danou problematikou, vysvětluje institut pěstounské péče na přechodnou dobu a zároveň shrnuje historický vývoj pěstounské péče. V praktické části předkládané práce je pomocí komparace poukazováno na markantní rozdíly mezi profesionalizací systémů České republiky se Slovenskem a Velkou Británií, které byly zjišťovány pomocí legislativních pramenů daných zemí a informací od neziskových organizací.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, profesionální pěstoun, rodina, socializace, dítě, Česká republika, Velká Británie, Slovensko

ABSTRACT

The topic of this bachelor thesis is “Substitute family care-professional foster carers”. The bachelor thesis has two parts: theoretical and practical. The theoretical part introduces main and basics concepts, explains the institute of Substitute family care and professional foster carers and summarizes the history of substitute foster care. The practical part of this thesis compares main differences between the Slovak system and system of Great Britain which were determined by legislation of these countries and information of non-profit organizations.

Keywords: Substitute Family Care, Professional Foster Carers, Family, Socialization, Child, Czech Republic, Great Britain, Slovakia

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Aleně Plškové za její odborné rady, velmi lidský přístup, ochotu a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce.

Ráda bych zde poděkovala také své rodině a partnerovi za obrovskou podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia a bez které bych studium nezapočala a tuto práci nedokončila.

Gita Strapinová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářská práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.1 RODINA	13
1.2 OHROŽENÉ DÍTĚ	14
1.3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	17
1.4 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE	18
2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	22
2.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC PPPD	22
2.2 PODMÍNKY A PROCES SCHVALOVÁNÍ PPPD	23
2.3 OSOBA A PŘEDPOKLADY PĚSTOUNA NA PŘECHODNOU DOBU.....	29
2.4 PŘÍPRAVA PĚSTOUNA NA VÝKON PPPD	30
2.5 KLADY A ZÁPORY PPPD	31
3 HISTORIE VZNIKU NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČR.....	34
3.1 PRVOPOČÁTKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	34
3.2 OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY A POVÁLEČNÉ OBDOBÍ.....	35
3.3 OBDOBÍ ROKU 1948 AŽ 1989.....	36
3.4 OBDOBÍ PO ROCE 1989	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 KOMPARACE PROFESIONÁLNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	39
4.1 KOMPARATIVNÍ VÝZKUMNÁ STRATEGIE.....	39
4.2 ZVOLENÁ METODA KOMPARACE SYSTÉMU PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU A ZDROJE DAT.....	41
4.3 CHARAKTERISTIKA SYSTÉMU PPPD VYBRANÝCH ZEMÍ	42
4.4 KOMPARACE FORMOU DISKUZE DLE VYBRANÝCH KRITÉRIÍ.....	50
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM TABULEK.....	64
SEZNAM GRAFŮ	65

ÚVOD

Od roku 2013 je pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) nedílnou součástí legislativy České republiky, která byla připravována již několik let, a to zejména z důvodu snahy o omezení počtu dětí v ústavní péči. Legislativci České republiky byli nuceni se touto problematikou zabývat, jelikož byl na naši zemi vytvářen tlak, a to zejména Judikaturou Evropského soudu pro lidská práva kvůli vysokému počtu dětí umístovaných do ústavních zařízení ze sociálních důvodů. Počet dětí v České republice, které jsou umístěny v ústavní péči, převyšuje evropský průměr a zároveň je prokázáno, že ústavní výchova je pro děti zde umístěné nedostačující a nevyhovující, zejména pro jejich psychický vývoj.

Schvalování zákona o pěstounské péči na přechodnou dobu (dále jen ZSPOD) u nás vyvolala rozsáhlé debaty na toto téma a strhla na sebe velkou pozornost. Na základě poznatků a připomínek ze strany veřejnosti byl zákon při jeho schvalování připomínkován a lze tedy říci, že je částečně ovlivněn nejen odborníky, ale také veřejností České republiky. Je otázkou, jakým způsobem bude PPPD dlouhodobě fungovat, jak výrazné přínosy a naopak jaké negativní dopady bude do budoucna mít.

Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě svého zájmu o problematiku náhradní rodinné péče, a to zejména z důvodu vlastního zájmu o pěstounství. Péči o nezletilé děti, které se dostanou do těžké životní situace, by se měla společnost více zajímat a zaměřit na ni veškerou svoji pozornost, jelikož právě toto je oblast výchovy dětí, která je rozhodující pro jejich budoucí vývoj a potažmo pro úroveň životy v České republice a týká se tak celé české společnosti. Právě z tohoto důvodu bych se v následujících kapitolách ráda zaměřila na tuto problematiku a pokusila se ji detailněji rozebrat.

V úvodu práce budou definovány základní pojmy, které souvisejí s PPPD a je nutné je osvětlit pro chápání tematických souvislostí a jejich vzájemné souvislosti. Další kapitola se bude věnovat přímo PPPD, tedy české legislativě, podmínkami a procesem PPPD, ale také osobnostními předpoklady pěstouna na přechodnou dobu. Dále budou shrnuty klady a zápory PPPD a zároveň budou porovnány s ústavní péčí. Třetí kapitolou této práce bude historie vzniku náhradní rodinné péče v České republice od prvních zmínek náhradní péče o dítě přes období první republiky, poválečnou dobu, socialismus, až po současnost.

Další kapitola předkládané práce čtenáři poskytne přehledné rozdělení praktické části této práce. Bude zde uveden cíl výzkumu, výzkumná metoda, ale i analýza a interpretace provedeného výzkumu a závěrečná doporučení týkající se možných změn v České republice tak, aby byly dopady pěstounské péče na přechodnou dobu co nejpozitivnější a byly tak minimalizovány její dopady na českou společnost. Tyto informace a doporučení budou opřeny o zkušenosti Velké Británie, ve které je institut PPPD zaveden delší dobu než v České republice a jedná se v současnosti o jeden z nejstarších a nejpropracovanějších systémů náhradní rodinné péče. Další zemí v komparaci s Českou republikou pro účely této práce je Slovensko. Jedná se o zemi, která má s Českou republikou mnoho společného, Česká republika se od něj v mnohém pro implementaci PPPD inspirovala a bude tak zajímavé sledovat úroveň vývoje v různých hlediscích ovlivňujících vývoj náhradní rodinné péče.

Jak jsem již uvedla v úvodu práce, cílem této práce je shrnout dosavadní poznatky o PPPD v České republice a porovnat zde systém PPPD s jinými evropskými zeměmi. Jako vhodné země k porovnání systému PPPD jsem vybrala Slovensko a Velkou Británie z hlediska předem stanovených kritérií. Zkoumáním těchto oblastí systému PPPD následně bude možné vyhodnotit, na kolik se od sebe jednotlivé státy liší a zároveň na kolik je jejich systém PPPD podobný, ale také bude možné vyvodit doporučení pro Českou republiku k dalšímu vývoji institutu PPPD.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Jak již bylo řečeno v úvodu práce, pro pochopení institutu PPPD a zároveň lepší orientaci v následujícím textu nejprve budou definovány základní pojmy spojené s danou problematikou.

1.1 Rodina

Význam a funkce rodiny se přizpůsobují aktuálnímu stavu společnosti, změnám v její struktuře, kulturním i sociálním vývojem, ale napříč historickým vývojem je pokládána za základní stavební jednotku společnosti.

Sociologický slovník rodinu definuje jako *"formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti."*¹

Geist tvrdí, že *„...přestože je rodina obecně považována za základní jednotku sociální organizace, lze jen s velkými obtížemi podat výstižný výměr, který by v obecné rovině zaznamenal všechny typické znaky, které sociální jev, nazývaný v různých sociálních soustavách rodinou, představuje...proto je možné s určitou licencí považovat rodinu za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, z něhož část členů je vzájemně spojena pokrevním nebo adoptivním, sociálním vztahem rodič-dítě, druhá část vztahem matka-otec, třetí část, která se vždy nutně nemusí objevovat, vztahem pokrevním nebo adoptivním, sourozenectvím, všichni vztahem příbuzenství v sociálně sankcionovaném více či méně trvalém sociálním vztahu.“*²

*„Rodina posiluje citové vazby, je základním prvkem socializace, plní biologickou funkci reprodukční a je také socioekonomickou jednotkou.“*³ V rodině se navazují velmi intimní vztahy, přičemž má rodina kontrolu nad svými členy. Instituce rodiny pak představuje pro člověka výrazné ovlivnění a, v určitém slova smyslu, je hlavní představitelkou všech jiných společenských institucí. Zajištění rovnováhy mezi emocionálními potřebami a prostředky k jejich uspokojení pak zajišťuje právě rodina.

Všichni uvedení autoři se shodují na tom, že rodina je svazek mezi nejméně třemi jedinci, kteří jsou spojeni příbuzenským nebo adoptivním svazkem, přičemž rodina plní nejen

¹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, s. 206

² GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 940

³ MUCHA, Ivan. *Sociologie: základní texty*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 151.

základní socializační funkce, ale také mnohé další, které jsou ovšem postupně měněny aktuální situací soudobé společnosti. Jsou jimi například funkce:

- biologicko reprodukční;
- sociálně-ekonomická;
- ochranná;
- socializačně –výchovná ;
- rekreační, relaxační, zábavná;
- emocionální.⁴

Nenaplněním některých z vyjmenovaných funkcí a jejich dopady se bude zabývat následující podkapitola.

1.2 Ohrožené dítě

Pokud nejsou naplňovány základní funkce rodiny, a tedy péče o dítě, je dítě vyrůstající v takovéto rodině, považováno za ohrožené. Úmluva o právech říká, že dítě je „*každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“.⁵ Podle tohoto dokumentu každému dítěti náleží základní práva, a to právo na život a přežití, právo na osobní rozvoj, právo na ochranu a participační práva dětí, aj. Česká republika tuto úmluvu ratifikovala v roce 1991 a zavázala se tak k přijetí legislativních úprav, dle kterých musejí být výše uvedená práva dodržována.

Rodinu můžeme dle naplňování jejích funkcí rozlišit na několik typů:

- funkční;
- problémová;
- dysfunkční;
- afunkční.⁶

Jak jsem již uvedla výše, v případě dysfunkční nebo afunkční rodiny zůstávají neuspokojeny určité potřeby dítěte, čímž je dítě následně zatěžováno.⁷ Pokud dítě žije

---

⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 10

⁵ Práva dítěte. AREKA. *AREKA Opava* [online]. 2014

⁶ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, s. 139

⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2003 s. 35

v takové rodině v období jeho rozvoje, lze očekávat, že mu budou chybět některé významné zkušenosti pro jeho další rozvoj, nebo může být poznamenán dalšími negativními vlivy, které vedou k vážným překážkám v dalším osobním/sociálním fungování. Tyto děti jsou proto považovány za ohrožené. Ohroženými dětmi jsou tedy pro účely této bakalářské práce myšleny děti, kterým nejsou plně uspokojovány potřeby v rámci rodiny a jsou tak ohroženy dalšími rizikovými faktory. Dítě může trpět některými nedostatky v sociální oblasti, po stránce fyzické nebo psychické nebo kombinacemi vyjmenovaných. U ohrožených dětí je možné předpokládat, že jejich sociální fungování bude negativně ovlivněno i v dospělosti a bude ohrožena kvalita jejich života.

Faktory ovlivňující zdravé rodinné prostředí a jsou rizikové vzhledem k vývoji dítěte lze rozdělit dle původců na:

- dospělí,
- děti,
- prostředí.⁸

„Na straně rodičů se může jednat o příčiny, které mají zdroj v jejich osobnosti, v jejich vlastním vývoji nebo kulturních a sociálních podmínkách, v nichž rodina žije.“⁹ Z tohoto tvrzení a rovněž z konstatování Matouška a Pazlarové lze vyvodit, že faktory, které ohrožují zdravý vývoj dítěte ze strany dospělých, pocházejí zejména od rodiče dítěte s určitou osobnostní deformací (může se jednat například o apatii, agresivní nebo impulzivní chování), vlastními traumaty z dětství nebo závislostí na návykových látkách. Je možné se setkat také s rodiči, kteří na děti kladou až nezdravě vysoké požadavky a promítají tak do dětí své nesplněné touhy, sny a cíle. Dítě je následně přetěžováno a trpí tím jeho psychické a mnohdy i fyzické zdraví, přičemž při nenaplnění ideálů svých rodičů, potažmo svých vlastních, se může frustrace přenášet generačně dál. Další skupinou rodičů jsou rodiče nízkého věku, nezaměstnaní nebo sociálně izolovaní.¹⁰ Ti se ke svým dětem mohou chovat chladně, nevšímavě, odmítavě, někdy i nepřátelsky. Uvedené projevy se promítají do nezájmu o dítě, nepochopení dítěte, zanedbávání povinné péče o dítě, aj. Děti

---

⁸ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 26.

⁹ MÜHLPARCH, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*, Brno: Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce Sv. Alžběty Bratislava, 2008, s. 136.

¹⁰ KREJČÍŘOVÁ, Dana, Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001, s. 103

nechtěné, se zdravotním postižením, chronicky nemocné nebo děti s nízkým intelektem, se špatnými studijními výsledky, hyperaktivní, apod. se mohou potýkat s tím, že jsou rodiče příliš podráždění, nerozumějí jim, projevy takovýchto dětí rodiče vyčerpávají a zatěžují.¹¹ Dále také prostředí jednoznačně působí na vývoj a rozvoj dítěte. Mezi rizikové faktory spadající do této kategorie lze zařadit izolaci rodiny, chudobu, nezaměstnanost, existenční problémy spojené s bydlením, mimomanželské vztahy rodičů, apod. Všechny tyto faktory mohou u rodičů vyvolávat změny v chování, které mohou jindy mít pod kontrolou.

Vyjmenovaná rizika se vzájemně ovlivňují, prolínají a u každého dítěte je tak důležité posoudit jeho individuální situaci, potažmo situaci rodiny. V případě, že dojde k problémům s funkcí rodiny nebo rodičovstvím, OSPOD podává návrh na odebrání dítěte z této rodiny. Zejména kvůli poruchám funkcí výchovných a emocionálních. V důsledku těchto poruch v rodině se následně rodiče o dítě starat:

- nemohou (ztráta zaměstnání, výkon trestu, úmrtí, nemoc, aj.);
- nedovedou (nezralost rodičů pro výchovu dítěte, handicap dítěte, aj.);
- nebo nechtějí (poruchy osobnosti rodičů, nedostatky ve výchově samotných rodičů).

V takových případech zakročí stát, kdy posouzením individuálních případů zanedbání výchovy dětí určí, zda bude rodičům dítě odebráno a kam bude následně umístěno. Ačkoliv se všeobecně považuje za nejvhodnější pro dítě zůstat ve svém přirozeném prostředí, stát je povinen chránit zájmy dítěte. Tato povinnost je ukotvena řadou závazných norem, např. Listinou základních práv a svobod, Úmluvou o právech dítěte, Občanským zákoníkem (dále jen OZ) nebo zákonem o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPOD).

---

¹¹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, s. 41.

1.3 Sociálně-právní ochrana dětí

„Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí a na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“¹²

Sociálně-právní ochrana dětí (dále jen SPOD) je dalším z klíčových pojmů předkládané práce. Je zakotvena nejen v legislativě České republiky, ale i v mezinárodních smlouvách. Ve vyspělých zemích je zaměřena pozornost na tuto problematiku a je na ni kladen velký důraz. Děti jsou omezeny ve využívání svých práv prostřednictvím právních nástrojů země, ve které žijí. Proto je třeba tyto nástroje „nahrazovat“ a věnovat jim větší péči. Základním pilířem SPOD je Úmluva o právech dítěte. Ta byla schválena a přijata v roce 1989 Valným shromážděním OSN a nahradila Chartu práv dítěte platnou od roku 1959. V rámci Evropské unie pak byla přijata Evropská úmluva o výkonu práv dětí (1996) a dále například Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení v roce 1993 (Haagská konference mezinárodního práva soukromého). Pod pojmem SPOD budeme dle výše uvedených dokumentů a zákona České republiky chápat následující:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu;
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění;
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny;
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.¹³

Orgány SPOD

V ZSPOD jsou vyjmenovány subjekty této a rovněž je zde vymezena i jejich působnost.

Jedná se o:

- krajské úřady;
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností;
- obecní úřady a újezdni úřady;
- ministerstvo;

¹² Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §5

¹³ Zákon č. 359/1999, Sb, o sociálně-právní ochraně, §1

- Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (dále jen „krajská pobočka Úřadu práce“).

Mimo tyto orgány dále zajišťují SPOD také:

- obce v samostatné působnosti;
- kraje v samostatné působnosti;
- komise pro SPOD;
- další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem SPOD pověřeny.¹⁴

Vyjmenované orgány a instituce zajišťují SPOD a chovají se dle mezinárodních úmluv a českých zákonů a předpisů.

1.4 Náhradní výchovná péče

Náhradní výchovná péče nastupuje v okamžiku, kdy vlastní, biologičtí rodiče se nemohou, nechtějí nebo neumějí postarat o své dítě. V takovém případě se objevuje selhání na straně rodičů, ať již vědomé, nevědomé, záměrné či nezáměrné. Společnost, resp. stát, má v takové situaci zájem na řešení této situace prostřednictvím náhradní výchovné péče. Nedostatečná péče o dítě totiž může způsobit ztrátu pocitu bezpečí dítěte, sebejistoty, rodinného zázemí nebo také lásky. V případě, že dítěti nejsou uspokojeny jeho základní potřeby (např. potřeba stimulace, životní jistoty, pozitivní identity, či otevřené budoucnosti), dochází u dítěte k psychické deprivaci.¹⁵ Hlavním cílem náhradní výchovné péče je tedy zajistit jeho potřeby a zabezpečit dostatečný rozvoj dítěte společně s jeho zájmy.

Náhradní výchovná péče je uskutečňována formou:

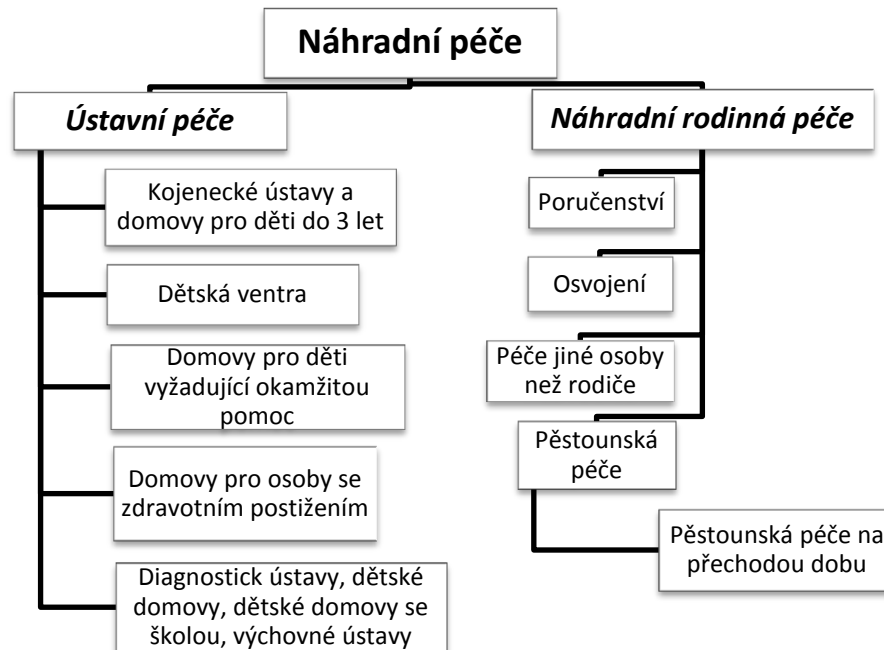
- a) náhradní rodinné péče,
- b) nebo ústavní péče.¹⁶

¹⁴ Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §4

¹⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2013, s.38

¹⁶ Náhradní výchova. STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. 2014

Obr. č. 1: Formy náhradní péče v České republice

Zdroj: Vlastní, vycházející z: Náhradní výchova. STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. Středisko náhradní rodinné péče [online].

Náhradní rodinnou péčí (dále jen NRP) se rozumí forma „...péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině“.¹⁷ NRP zahrnuje veškeré mimoústavní formy péče o dítě. Upravuje ji zákon č.401/2012 Sb.¹⁸ Ten dělí NRP na:

- pěstounskou péči,
- osvojení,
- poručníctví.

Vzhledem k potřebám předložené práce na tomto místě dále podrobněji definuji pouze pěstounskou péči, ústavní výchovu a její členění pouze nastíním.

Základní funkce náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče má určitá specifika a funkce, které má za cíl naplňovat. Těmi jsou funkce:

¹⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portal, 1999, s. 31

¹⁸ Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §5

- ekonomická (finanční gramotnost, hospodaření s penězi, zajištění základních životních potřeb dítěte);
- výchovná a socializační (komunikace, hygiena, orientace ve společnosti, sociálních rolích, vztazích, hodnotách, informacích);
- emocionální a psychohygienická (emoční vztahy, omezení vzniku deprivací, frustrací, poruch chování, apod. prostřednictvím láskyplného prostředí);
- ochranná (pocit domova, ochrana dítěte fyzická i psychická).

Pěstounská péče je podle občanského zákoníku forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska ale mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem (tak je tomu například v případě osvojení dítěte). Pěstounství je státem podporovaná forma náhradní rodinné péče. Je uzákoněno, že pěstounská péče má jednoznačně přednost před péčí o dítě v ústavním zařízení.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je relativně novou možností náhradní rodinné péče o dítě a je upravena ZSPOD. V České republice je tato možnost péče o dítě nazvána „pěstounská péče na přechodnou dobu“, v zahraničí se ujal pojem „profesionální pěstounská péče“. V předložené práci budeme dále používat český význam tohoto pojmu. Jedná se o rodinnou, individuální formu péče, která je podporována státem, je nezletilým dětem poskytována na dobu nezbytně nutnou (relativně krátkou, přechodnou) v domově pěstounů nebo zařízení pro výkon pěstounské péče, a to v případě, že dítě nemůže zůstat ve své rodině, nicméně jeho situace neodpovídá osvojení nebo dlouhodobé pěstounské péči. Tato možnost pěstounské péče o nezletilé děti vznikla v roce 2006. Jde o situaci, kdy děti nemohou zůstat ve své rodině, ale jejich situace „*neodpovídá osvojení nebo dlouhodobé pěstounské péči, mohou být tedy umístěny do přechodných pěstounských rodin*“.¹⁹ Z „klasického“ pěstounství se stala v podstatě běžná placená práce. Pěstounům jsou příjmy daněny a jsou povinni odvádět sociální a zdravotní pojištění, včetně zálohy na dani a rovněž jsou povinni čerpat zákonnou dovolenou. Stát pěstounům na přechodnou dobu vyplácí peníze i v době, kdy o žádné dítě nepečují, avšak pěstouni musí být neustále připraveni přijmout dítě do své péče.²⁰

¹⁹ Slovníček. In: *Hledáme rodiče* [online]. 2014

²⁰ DLOUHÁ, Petra. Hledáte nové zaměstnání? Staňte se profesionálním rodičem. In: *Peníze.cz* [online]. 2011

ZSPOD ve znění pozdějších předpisů stanovuje, že soud může svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě (pěstounovi) nebo do společné pěstounské péče manželů, „*jestliže zájem dítěte vyžaduje svěřeni do takové péče a osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte*“.²¹

Ústavní výchova je, jak je definováno ZSPOD, výchovným opatřením nařízeným soudem v případě, že je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.²² Před tímto soudním rozhodnutím je soud povinen zkoumat, zda je možno zajistit dítě jiným způsobem, např. náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tyto mají přednos před výchovou ústavní.

Zařízeními v České republice, ve kterých probíhá ústavní výchova, jsou:

- kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let věku;
- diagnostický ústav;
- dětský domov;
- dětský domov se školou;
- výchovný ústav;
- domov pro osoby se zdravotním postižením.²³

Vyjmenovaná zařízení v rámci České republiky spadají pod tři různé rezorty. Jsou jimi Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Zařízení tedy mají odlišnou právní úpravu, různý systém financování, odlišné metodické pokyny, různé požadavky na zaměstnance a jejich kvalifikaci. V tomto směru je náhradní péče roztržena, což je jednou z nevýhod českého systému.

---

²¹ Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §45a

²² Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §13a

²³ Náhradní výchova. STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. 2014

2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

V této kapitole se zaměřím na bližší souvislosti pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) v rámci legislativy, podmínek a procesu schvalování PPPD včetně práv a povinností pěstouna na přechodnou dobu, zmíním také nárok těchto pěstounů na odměnu a výši státních příspěvků. Dále se budu věnovat osobě pěstouna na přechodnou dobu a požadavkům na jeho osobu pro výkon PPPD a nakonec se pokusím shrnout výhody a nevýhody PPPD oproti ústavní výchově.

2.1 Legislativní rámec PPPD

V současné době náhradní výchovnou péči zajišťuje několik zákonů České republiky. Za základní lze považovat nový občanský zákoník²⁴. Ten náhradní rodinnou péči dělí na následující formy:

- svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče;
- pěstounská péče;
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje;
- osvojení.

PPPD byla do české legislativy začleněna prostřednictvím zákona č. 134/2006 Sb., který novelizoval od 1.6.2006 zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon tedy definuje v rámci novelizace ZSPOD pěstounskou péči na přechodnou dobu a zároveň vymezuje základní rámec jeho aplikace. Zaměřuje se tak na vedení evidence žadatelů o PPPD a již registrovaných pěstounů na přechodnou dobu, vymezuje pravomoci jednotlivých subjektů činných v PPPD a popisuje zákonný postup v procesu PPPD. Dalším směrodatným zákonem pro PPPD je zákon č. 401/2012 Sb., kterým byl novelizován dřívější zákon o rodině²⁵ nebo zákon o sociálně-právní ochraně dětí²⁶. Ten vstoupil v účinnost 1.1.2013. Ačkoliv návrh této novely prezident ČR vetoval, poslanci jej znovu schválili a veto prezidenta přehlasovali. Novela se věnuje finančním odměnám pěstounů na přechodnou dobu. Do té doby byla jejich finanční podpora totiž mizivá a možnost PPPD

---

²⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

²⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

nebyla využívána do takové míry. Tato novela měla zajistit nárůst zájmu společnosti o PPPD.

2.2 Podmínky a proces schvalování PPPD

V dalším textu budou zmíněny jednotlivé kroky procesu pěstounské péče na přechodnou dobu a podmínky jejího schválení.

Vznik pěstounské péče na přechodnou dobu

Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí je pěstounská péče schvalována soudním rozhodnutím, přičemž dítě může být soudně svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě, jak již bylo řečeno výše, pokud zájem dítěte toto vyžaduje a pěstoun je zárukou řádné výchovy dítěte.²⁷ Pokud se však ujme péče o dítě osoba příbuzná nebo osoba blízká, má tato forma péče přednost, pokud však tato osoba není v rozporu se zájmy dítěte.

Proces schvalování pěstounské péče na přechodnou dobu

„Nastane-li situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nejsou schopni sami řešit, je nezbytné přijmout na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte potřebné opatření sociálně-právní ochrany.“²⁸

Soud může také na návrh orgánu sociálně-právní ochrany (dále jen OSPOD) dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle ZSPOD zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče po přechodnou dobu, a to na:

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- b) dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo
- c) dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení.²⁹

Před svěřením dítěte do pěstounské péče je soud povinen zajistit informace, týkající se potenciálního pěstouna, a to od OSPOD. Soud musí zjistit, zda je pěstoun na přechodnou dobu vhodnou osobou pro výkon pěstounské péče o nezletilé dítě a až poté jej může svěřit do jeho péče. V případě, že tedy nastane jedna z výše uvedených situací, a soud svěří dítě

²⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 9a

²⁹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 9a

do pěstounské péče na přechodnou dobu nebo do pěstounské péče, musí jedenkrát za tři měsíce přezkoumat, zda i nadále trvají důvody pro svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče.³⁰ Při přezkoumávání této skutečnosti spolupracuje opět s OSPOD. V okamžiku, kdy pominou důvody pro svěřeni dítěte do pěstounské péče, rozhodne soud vždy a neprodleně. Po svěřeni dítěte do pěstounské péče je pěstoun povinen umožnit dítěti styk s jeho původní rodinou a blízkými osobami. V případě svěřeni dítěte do dočasné péče pěstounovi na přechodnou dobu, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, apod., musí soud rozhodnout do 3 měsíců od tohoto opatření zahájit řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče, jinak rozhodnutí o dočasném svěřeni dítěte do pěstounské péče pozbude právní účinky. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně jeden rok.³¹

Práva a povinnosti pěstouna na přechodnou dobu

Práva a povinnosti pěstounů na přechodnou dobu jsou omezena do určité míry, která je určována mírou omezení původních práv a povinností biologických rodičů dítěte. Pěstounovi vznikají práva a povinnosti v takové míře, v jaké jsou původní rodiče dítěte omezeni. Lze tedy říci, že práva a povinnosti, které nepřipadají rodiči, připadají pěstounovi na přechodnou dobu a naopak.³²

Práva pěstouna na přechodnou dobu

Mezi práva pěstouna na přechodnou dobu patří:

- právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče
  - po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké;
  - při narození dítěte;
  - při vyřizování nezbytných osobních záležitostí;
  - při úmrtí osoby blízké
- právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let;

³⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §27a, odst. 8

³¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §27, odst. 7

³² Zákon č. 89/2012 Sb, občanský zákoník, §960, odst. 1

- právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců;
- právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě);
- právo na pomoc při plnění povinností podle písmene h), včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku.³³

Povinnosti pěstouna na přechodnou dobu

Mezi práva pěstouna na přechodnou dobu patří:

- osobní péče o dítě;
- neustálé zvyšování znalostí a dovedností v oblasti výchovy a péče o dítě;
- umožnění sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupráce se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí;
- udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.³⁴

Oproti rodičům dítěte nemá pěstoun vyživovací povinnost k dítěti. Spravovat záležitosti dítěte a právo zastupovat dítě má pouze v běžných každodenních věcech, jelikož tato práva v plném rozsahu mají stále rodiče dítěte (pokud nejsou omezena jejich rodičovská práva a povinnosti). V případě, že se pěstoun ze své pozice domnívá, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v jeho zájmu, může se domáhat soudního rozhodnutí v této věci. Výše uvedená práva a povinnosti jsou potom ve vztahu ke konkrétní pěstounské rodině upravena v dohodě o výkonu pěstounské péče.

Dohoda o výkonu pěstounské péče

Pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu je nutné uzavřít tzv. dohodu o výkonu pěstounské péče. Tento úkon zařizuje dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má trvalý pobyt osoba pečující nebo

³³ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47a

³⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47a

osoba v evidenci.³⁵ Úřad navrhne této osobě uzavření dohody, která upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností pěstouna. Tato dohoda zároveň musí být uzavřena „do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni prvního dítěte do péče osoby pečující nebo rozhodnutí o zařazení osoby v evidenci do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.“³⁶ Dohoda samozřejmě musí odpovídat rozhodnutí příslušného soudu o svěřeni dítěte do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci a musí být zároveň v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte, pokud byl zpracován. Při uzavírání dohody je přihlíženo k zájmům a potřebám dítěte, jehož se tato dohoda týká, a zároveň k potřebám a zájmům pečující osoby nebo osoby v evidenci.

Dle ZSPOD dohoda o výkonu pěstounské péče trvá po dobu, po kterou:

- a) trvá pěstounská péče;
- b) trvá péče fyzické osoby, které bylo před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče dítě rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem;
- c) je osoba rozhodnutím krajského úřadu vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu;
- d) je fyzická osoba poručníkem, jestliže o dítě osobně pečuje, nebo
- e) probíhá soudní řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, k němuž nemá vyživovací povinnost.

ZSPOD rovněž upravuje důvody, pro které je možné s osobou pečující nebo osobou v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče vypovědět. Jedná se o následující situace:

- a) pro závažné nebo opakované porušování povinností, ke kterým se osoba pečující nebo osoba v evidenci zavázala v dohodě o výkonu pěstounské péče,
- b) pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče nad výkonem pěstounské péče,
- c) pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu na straně osoby v evidenci.

³⁵ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47b

³⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47a

Ze strany pečující osoby nebo osoby v evidenci je možné dohodu vypovědět bez udání důvody kdykoliv.

Nárok na výživné

Rodiče dítěte k němu mají vyživovací povinnost neustále, pokud není omezen výkon jejich práv a povinností. Výživné pro dítě je možné určit soudně také jiné fyzické osobě, která je výživou k dítěti povinna. Určené výživné je pak prostřednictvím příslušného orgánu státní sociální podpory (tedy úřadem práce) vypláceno pěstounovi. V případě, že je dítě již zletilé, je příspěvek na úhradu potřeb dítěte poukazován přímo jemu.³⁷

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Jak jsem uvedla již v předchozí kapitole, pěstounům na přechodnou dobu náleží státní příspěvek na výkon pěstounské péče. Ten je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. Dávky pěstounské péče přešly novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře právě do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Výše příspěvku činí:

- a) 48000 Kč za kalendářní rok, pokud pravomocné správní rozhodnutí nebo dohoda o výkonu pěstounské péče trvaly po celý kalendářní rok,
- b) částku odpovídající jedné dvanáctině z částky uvedené v písmenu a), a to za každý kalendářní měsíc nebo jeho část³⁸.

O výši a přiznání státního příspěvku rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce na základě žádosti pečující osoby nebo osoby v evidenci. Tento příspěvek se přiznává za kalendářní rok a vyplácí se 60 dní od právní moci rozhodnutí o jeho přiznání. Nárok na státní příspěvek lze přiznat zpětně.

³⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 47

³⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47d, odst. 2

Dávky pěstounské péče

Jednotlivými dávkami pěstounské péče jsou podle zákona č. 359/1999 Sb.³⁹:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Pro potřeby této práce zde podrobněji zmíním pouze dávky pěstounské péče, které se týkají přímo pěstouna na přechodnou dobu, ne dětí svěřených do přechodné péče.

ad. b) Odměna pěstouna na přechodnou dobu dle zákona č. 359/1999 Sb. činí 20 000,- Kč měsíčně při péči o jedno dítě bez zdravotního omezení. V případě, že pěstoun pečuje alespoň o jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, činí odměna pěstouna 24.000,- Kč měsíčně. V případě, že pěstoun přechodně pečuje o více dětí, náleží mu odměna 20.000,- Kč nebo 24.000,- Kč měsíčně plus 4.000,- Kč za každé další dítě. Odměna pěstouna na přechodnou dobu náleží pěstounům i v případě, že se zrovna o žádné dítě nestarají.

ad. c) Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, tedy pěstoun na přechodnou dobu a tento příspěvek náleží pěstounovi pouze jednou. Výše měsíčního příspěvku je:

- 20.000,- Kč měsíčně od okamžiku zařazení do evidence osob, tedy i v době, kdy není pěstounovi na přechodnou dobu svěřeno do péče dítě
- 24000 Kč, pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV.⁴⁰

ad. e) V případě, že pěstoun zažádá o ukončení pěstounské péče, má pak nárok na jednorázový příspěvek ve výši 25.000,- Kč. Ten pěstounovi náleží pouze jedenkrát.

³⁹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 47

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §47j, odst. 1

Zánik pěstounské péče

Zrušit pěstounskou péči může opět pouze příslušný soud, a to pouze na základě vážných důvodů. Zrušení pěstounské péče je však možné také na žádost samotného pěstouna, kdy v tomto případě soud musí zrušit pěstounskou péči bez výjimky. Pěstounská péče je možná pouze v období nezletilosti dítěte. Dosažením zletilosti dítěte pěstounská péče zaniká.

2.3 Osoba a předpoklady pěstouna na přechodnou dobu

Pěstouni na přechodnou dobu (stejně jako pěstouni) musejí odpovídat určitým kritériím tak, aby mohli dosáhnout cílů, které si profesionální pěstounství klade a požadavky, které jsou na něj kladeny. Mezi nejdůležitější předpoklady pěstounů na přechodnou dobu patří:

- dospělost, vyspělost, zralost a velmi dobré předpoklady pro péči o děti, výchovu a rodičovství;
- trestní bezúhonnost;
- anamnéza bez závislosti;
- vyloučení patologie v osobnosti;
- dostatečné materiální a sociální zázemí pro péči o dítě v jejich domácím prostředí
- dostatečná informovanost pro poskytování PPP;
- vědomé, samostatné a svobodné rozhodnutí pro poskytování PPP;
- porozumění smyslu a pravidlům poskytování PPP;
- porozumění nezbytnosti udržování dítěte v kontaktu se svojí původní rodinou, jejich vzájemné setkávání a vzájemná spolupráce;
- v případě svěření dítěte do PPP se jedná o velmi složitou rodinnou situaci v jeho původní rodině a je proto vhodné vzdělání v oblasti péče o dítě v obtížné rodinné situaci;
- ochota spolupracovat s odborníky, ostatními pěstouny a aktivní spolupráce s OSPOD;
- ochota pomoci dítěti v návratu zpět do původní rodiny nebo náhradní rodiny
- schopnost věnovat individuální pozornost každému dítěti;
- dobré komunikační schopnosti;
- schopnost řešit racionálně a smysluplně stresové situace.⁴¹

---

⁴¹ Pěstounská péče na přechodnou dobu. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009

Z výčtu výše uvedených požadavků kladených na profesionálního pěstouna je zřejmé, že se jím nemůže stát každý z žadatelů o PPP. Na žadatele o PPP jsou kladeny vysoké nároky s ohledem zejména na naplňování potřeb samotného dítěte. Rovněž úředníci, kteří posuzují schopnost žadatele stát se profesionálním pěstounem, musejí být náležitě proškoleni a měli by být dostatečně odborně vzdělaní. Podrobněji budou klady a záporny PPPD rozebrány přímo v kapitole nesoucí tento název.

2.4 Příprava pěstouna na výkon PPPD

V okamžiku podání žádosti o výkon PPPD na místně příslušném obecním úřadě tento úřad zažádá zájemce o doložení následujících listin:

- lékařská zpráva;
- výpis z rejstříku trestů;
- finanční situace.

Obecní úřad následně zkompletuje podklady a postoupí žádost krajskému úřadu. Na řadu přijdou psychologické testy a povinná příprava v rozsahu 72hodin. V rámci testů a přípravy probíhá sledování a hodnocení úředníků. Ti se zaměřují na stabilitu vztahu s partnerem žadatele o výkon PPPD, prostředí, ve kterém žadatel žije, děti (předpoklady pro výchovu) a další osoby sdílející se žadatel domácnost, ale také na motivaci k výkonu PPPD.

„Proces odborného posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči je velmi dlouhý a náročný, od podání žádosti do konečného zařazení uběhne někdy i víc než rok. V některých případech během této doby dojde ke změně v životní situaci rodiny a ta svoji žádost vezme zpět nebo rodina sama dospěje k závěru, že pěstounská péče není pro ni vhodná.“⁴²

---

⁴² Chcete být pěstounem In: *Pěstounská péče na přechodnou dobu: ...aby děti vyrůstaly v rodinách!* [online]. 2014

2.5 Klady a záporny PPPD

Mnoho odborníků se vyjadřuje k problematice pěstounské péče na přechodnou dobu, jejích kladů, záporů a srovnávají ji s ústavní péčí. Např. web „Pěstounská péče na přechodnou dobu“⁴³ vidí jako nejdůležitější výhody následující fakta:

- Dítě v PPPD je schopno tvořit si **pevnou vazbu** k osobě, která o něj pečuje, což dítěti pomáhá vyhnout se deprivaci z neustálého střídání osob, na kterých je závislé.
- O dítě v PPPD je individuálně postaráno a dítě tak není oproti ústavní výchově vystaveno riziku opožděného **psychomotorického vývoje**.
- **Individuální péče** o každé dítě zvyšuje jeho schopnost sebeúcty, necítí se opomíjeno a má tak lepší šanci na bezproblémové zapojení se do společnosti.
- Oproti ústavní péči má dítě v PPPD možnost cítit **rodinnou atmosféru** a je na ni zvyklé. Zvládne poté lépe adaptaci na novou rodinu mnohem lépe.
- Dítě, které projde PPPD je na rozdíl od ústavní výchovy zvyklé na **běžný rodinný režim** a je zvyklé na veškeré zvuky běžné domácnosti, na její chod, apod. a není pro něj následně tak těžké se adaptovat na nový rodinný režim. V případě, že je dítě vráceno do své původní rodiny (např. v případě, že je odebráno z dočasně nefungující rodiny kvůli zdravotním potížím rodiče, apod.), neprodělá dítě takový šok jako při příchodu do ústavu.
- PPPD může oproti ústavní péči dětem zajistit **bohatou dokumentaci** jejich života (fotografie, záznamy, apod.). Nikdo tak později nemusí vědět (pokud dítě nechce), že žilo v náhradní péči.
- Profesionální pěstouni mají s dítětem **důvěrný vztah** a mohou tak budoucí rodině poskytnout velké množství informací o dítěti, které zaměstnanci v ústavech nejsou schopni podrobně zachytit. Tím je opět dítěti usnadněn přechod do nové rodiny.
- S předchozím bodem souvisí i **zpětná komunikace** z nové rodiny. V případě nesnází a přechodných problémů s dítětem se mohou noví rodiče na profesionální pěstouny obrátit a požádat je o radu (např. jak se s touto situací vyrovnávali oni, co dítěti pomohlo, atd.)

---

⁴³ Čím pěstounská péče na přechodnou dobu pomáhá?. In: *Pěstounská péče na přechodnou dobu...aby děti vyrůstaly v rodinách!* [online]. 2014

- Profesionální pěstouni o dítě pečují také stran **lékařských prohlídek, vyšetření,** apod., což je v této situaci možné řešit ambulantně. Oproti ústavní výchově tak není nutné zařizovat pokaždé jiný doprovod dítěti k lékaři nebo dítě zbytečně hospitalizovat ve zdravotnickém zařízení kvůli časové náročnosti. Toto opět přispívá k pohodě dítěte a jeho následné snadnější adaptaci.

Někteří odborníci, ale i laická společnost argumentují tím, že žadatelé o PPPD jsou zaujati především finančními „výhodami“ a nejsou dostatečně morální, nemají vhodné a stabilní rodinné zázemí, apod. Nelze tvrdit, že takoví žadatelé mezi ostatními nejsou. Tomuto problému se ale snaží úředníci předcházet testováním, odbornými školeními zájemců o výkon PPPD, ale i vedením supervizorů. Každý žadatel o výkon PPPD je tedy důkladně prověřen (příjem, bezdlužnost, zdravotní způsobilost, právní bezúhonnost, pověst v místě bydliště, apod.) a následně, pokud je uchazeč úspěšný, je pod pravidelným dohledem OSPOD a dalších organizací. Zde se opět nabízí srovnání s ústavními zařízeními a požadavky na jejich zaměstnance.

Mezi jednoznačné nevýhody ovšem lze zařadit omezenou dobu provádění pěstounské péče na přechodnou dobu, kdy dítě, jak již bylo řečeno výše, může u pěstouna na přechodnou dobu zůstat maximálně rok. V případě, že situace dítěte za tuto dobu nebyla vyřešena ani návratem do původní rodiny, ani případným osvojením, musí dítě od profesionálního pěstouna k jinému, což může způsobovat frustraci a psychické potíže jak na straně dítěte, tak na straně pěstouna na přechodnou dobu. Ačkoliv je pěstoun totiž obeznámen s tímto faktem, o dítě každodenně pečuje a vztah mezi těmito dvěma subjekty logicky vznikne. Dítě se na pěstouna mnohdy velmi úzce naváže a vznikne mezi nimi důvěrný vztah, který není možné ze dne na den přerušit a odstranit. Je tak otázkou, nakolik je pro některé děti pěstounská péče na přechodnou dobu vhodná. Záleží samozřejmě na psychickém vývoji dítěte, kdy je schopno rozumově pochopit, v jaké situaci se nachází, ale také na různých individuálních příčinách pěstounské péče na přechodnou dobu. Z tohoto pohledu je nezbytné velmi pečlivě zvažovat možnost jiných forem náhradní výchovné péče. V posledních letech se totiž velmi změnily podmínky ústavní péče pro děti. Již není pravdou, že v ústavní péči je skupina dětí například po dvaceti dětech, ale vznikly menší skupiny dětí, u kterých se se střídají například dva vychovatelé. Děti tak nejsou vystavovány neustálým změnám a nedostatku pozornosti, jako tomu bylo v dřívějších

letech. Další důležitou otázkou a problémem je například osobní volno pěstouna na přechodnou dobu, obzvláště v případě delší dovolené, zejména v letních měsících. Zde se jedná o dovolenou například v horizontu dvou týdnů. V této situaci pak pěstoun na přechodnou dobu musí řešit otázku péče o dítě, které je mu svěřeno do péče, jelikož jej s sebou na dovolenou pěstoun nesmí vzít. Dalšími z úskalí PPPD může být nedostatek žadatelů o PPPD, možná nedostatečná připravenost pěstounů na přechodnou dobu, zdlouhavost řešení situace dětí v PPPD a další možná úskalí, která se mohou objevit až v průběhu dalších let a na která není Česká republika legislativně připravena.

3 HISTORIE VZNIKU NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČR

V této kapitole bude shrnut vývoj náhradní rodinné péče napříč dějinami, od prvních zmínek o systému podobném dnešním pěstounům, přes poválečné období a pád socialismu v Československé republice až po současnost a změny poslední doby.

3.1 Prvopočátky náhradní rodinné péče

Prvopočátky pěstounské péče lze hledat již v době antického Řecka a Říma, kdy vlčice odkojila a pastýř poté vychoval Romula a Réma.⁴⁴ Následovaly placené kojné, které poskytovaly své služby matkám z vyšších tříd na určených místech. Také ve středověkých mýtech a pověstech lze najít první zmínky o opuštěných nebo nechtěných dětech.

Nejstarším možným řešením, které je známo, jsou tzv. nalezince. Historicky první nalezinec byl založen roku 787 v Miláně. První nalezince v Evropě vznikaly také například ve Francii. Nalezince poskytovaly takovým dětem útočiště a zároveň bylo možné si tyto děti osvojit. Staly se tak jakýmsi základem pro postupný vývoj pěstounské péče. Nalezince však neměly snadné podmínky pro fungování. Musely řešit například potíže s financováním jejich fungování, ale také například vysokou úmrtností a nezájmem veřejnosti. Veřejnost měla problém zejména se životem nemravných žen, kterým možnost nalezinců značně usnadnila péči o děti.⁴⁵ V českých zemích se stal útočištěm osiřelých, chudých a opuštěných dětí nalezinec v Praze.

Chůvy a kojné, které již v tehdejší době byly nazývány pěstounkami, pečovaly nejen o děti z bohatých poměrů, ale převážně již o děti z výše uvedených nalezinců, a to po dobu šesti let. V roce 1811 upravil pěstounství Všeobecný zákoník občanský. Děti z porodnic tak mohly být předány do péče pěstounek již osmý den po narození. Pěstounky musely žít mravný život, být zdravé a alespoň minimálně majetné. Podpora pěstounek měla přispět ke zvýšení zájmu žen o tyto služby. Kvůli velmi vysoké úmrtnosti dětí v nalezincích bylo nutné, aby farář místně příslušné obce potvrdil, že dítě žije, a to jedenkrát měsíčně. Na základě tohoto potvrzení pak mohla pěstounka obdržet finanční odměnu.⁴⁶ Po šesti letech věku dítěte pak putovalo zpět do nalezince, následně do kláštera své obce a ten jej světil

⁴⁴ HOVORKA, Daniel. Pěstounská péče v proměnách času. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2006

⁴⁵ RADVANOVÁ, Senta, Jiří DUNOVSKÝ. *Výchova dětí v náhradní rodinné péči*. SPN, 1980, s. 13

⁴⁶ MATĚJČEK, Zdeněk et. al. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portal, 1999, s. 27

zpět do péče původní rodiny, nebo pastýři jako pomocníka, popřípadě zůstalo o žebrotě bez prostředků.

3.2 Období první republiky a poválečné období

Vznikem samostatné Československé republiky v roce 1918 došlo ke změnám, které navazovaly na rozvoj pěstounské péče z doby Rakouska-Uherska. Došlo k přejmenování institucí poskytujících náhradní péči, rozdělení odpovědnosti za jednotlivé formy ústavní péče mezi okresy (sirotčince) a stát (dětské domovy), aj. Například dětské domovy však tehdy nebyly určeny pro trvalý pobyt dětí. Jejich funkce byla především záchytná a diagnostická a měly kapacitu maximálně dvacet dětí. Jednalo se o jakousi přechodnou formu péče mezi ulicí a chudobou a adoptivní či pěstounskou rodinou nebo umístění do zařízení pro děti vyžadující zvláštní péči.⁴⁷

Pěstounská péče byla v době první republiky rozdělena na čtyři typy:

1. Pěstounská péče nalezenecká, která byla dalším krokem po pobytu v nalezinci/sirotčinci. Dítě bylo svěřováno čím dál častěji manželským párům, ne pouze ženám, a to vždy do určitého věku. V momentě dosažení dané věkové hranice se dítě vracelo zpět do ústavu.
2. Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež, jež vznikla díky zákonu o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Byli tak vyhledáváni co nejvhodnější, bezúhonní pěstouni se stabilním zázemím a dobrým psychickým stavem.
3. Pěstounská péče v tzv. rodinných koloniích zajišťovala péči o opuštěné děti v jakýchkoli koloniích, kde působilo cca patnáct až dvacet rodin vykonávající pěstounství. Za výhodu byla považována vzájemná blízkost pěstounských rodin a jejich snadná kontrola, možnost vzájemného předávání zkušeností, atd.
4. Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny pak probíhala na základě mimosoudní domluvy rodičů dítěte. Jednalo se například o svěření dítěte prarodičům nebo jiným příbuzným a tento trend se postupně udržel až do sedmdesátých let.⁴⁸

⁴⁷ HOVORKA, Daniel. Pěstounská péče v proměnách času. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2006

⁴⁸ HOVORKA, Daniel. Pěstounská péče v proměnách času. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2006

Po druhé světové válce došlo k významným změnám v organizaci náhradní péče o nezaopatřené a opuštěné děti.

3.3 Období roku 1948 až 1989

Po nástupu komunistického režimu po roce 1948 došlo k výrazným změnám v oblasti náhradní rodinné péče. Vzhledem k tehdejší ideologii se upřednostňovala výchova nezaopatřených dětí ve velkých ústavech. Systém péče o opuštěné děti režim cíleně likvidoval, až byla roku 1950 pěstounská péče zrušena zcela. Se soudobou ideologií se totiž neslučovala myšlenka, že existují nějaké nezaopatřené či opuštěné děti. Existovala tehdy jakási představa, že nezaopatřené a opuštěné děti by se mohly stát snadno zneužitelnými vesnickými mocnáři k náročné a vyčerpávající práci v zemědělství. V případě, že pěstouni, kteří dítě vychovávali do té doby, neměli zájem dítě adoptovat, muselo se vrátit do dětského domova. Je však pravdou, že v tehdejší době většina pěstounů dítě, o které pečovali, osvojili dlouhodobě a přijali za své.

Roku 1963 nahradil zákon č. 256/1949 Sb., o právu rodinném a zákon č. 69/1952, Sb., o sociálně právní ochraně mládeže nový zákon o rodině, který nabyl účinnosti od 1.4.1964. Vymezoval úpravu osvojení, poručenství a také novinky-svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče. V této době odborníci upozorňovali na psychickou deprivaci dětí v ústavní péči. Zákon o pěstounské péči vešel v platnost až v roce 1973, který umožnil legalizaci pěstounských rodin, které do té doby existovaly prakticky nelegálně. O pěstounské péči opět rozhodoval soud, přičemž spolupracoval s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, jež soudu připravoval podklady pro jeho budoucí rozhodnutí. Od tohoto okamžiku zaujala pěstounská péče opět své místo v systému náhradní péče o děti a mohla se tak vyvíjet postupně dál. Před pěstounskou formou péče o dítě však měla přednost ústavní výchova.

3.4 Období po roce 1989

Po roce 1989 se zásadně změnil institut pěstounské péče. Ta měla stejnou váhu jako ústavní péče.⁴⁹ Přednost však mělo osvojení dítěte. Pokud k němu nedošlo, sociální pracovníci měli za úkol zvážit, která forma péče o dítě pro něj bude nejvhodnější. Roku

---

⁴⁹ Něco z historie pěstounství In: *Dobrá rodina*, [online]. 2014

1989 byla přijata Úmluva o právech dítěte. Od roku 1992 se také legalizovala možnost tzv. předpěstounské péče.

Zákon o pěstounské péči byl roku 2000 zrušen v souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Pěstounská péče pak byla začleněna do zákona o rodině mezi ostatní formy NRP. Od roku 2000 také v České republice platí Haagská úmluva, která vymezuje zásady a pravidla mezinárodního osvojení. A konečně roku 2006 vešla v platnost novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí pěstounská péče na přechodnou dobu. Další změna proběhla roku 2013, kdy od ledna vešla v platnost další novela zákona o sociálně-právní ochraně, kde je zakotvena větší podpora pěstounských rodin, a to zejména finanční. Tato novela měla za úkol především přilákat více uchazečů o výkon PPPD tak, aby bylo možné zajistit ohroženým dětem mimoústavní péči. Od roku 2014 je pěstounství zakotveno také v občanském zákoníku (§ 958-970).⁵⁰

V současné době na problematiku nezaopatřených a opuštěných dětí nahlíží se zvláštním zřetelem k novým poznatkům napříč různými obory, jako je např. vývojová psychologie, etologie, apod. Klade se větší důraz na vlastní prožitky dítěte, jeho emoce a je tak logickým vyústěním, že je kladen důraz především na dítě a jeho život v rodině.

---

⁵⁰ Něco z historie pěstounství In: *Dobrá rodina*, [online]. 2014

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KOMPARACE PROFESIONÁLNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Jak jsem již uvedla v úvodu práce, cílem této práce je porovnat systém PPPD v České republice s jinými evropskými zeměmi. Jako vhodné země k porovnání systému PPPD jsem vybrala Slovensko a Velkou Británii z hlediska předem stanovených kritérií. Zkoumáním těchto oblastí systému PPPD následně bude možné vyhodnotit, na kolik se od sebe systémy PPPD jednotlivých států liší a zároveň nakolik je jejich systém PPPD podobný, ale také bude možné vyvodit doporučení pro Českou republiku v dalším vývoji institutu PPPD.

4.1 Komparativní výzkumná strategie

Tato výzkumná strategie slouží k porovnání makro nebo mikrosociálních jednotek. Hledá u těchto jednotek vzájemné odlišnosti a podobnosti.⁵¹ Makrosociálními jednotkami lze nazvat např. státy, organizace, aj. U států lze metodou komparace zkoumat kupříkladu politiku zaměstnanosti, sociální politiku, apod. „*Komparativní metoda je nahlížena jako metoda objevování empirických vztahů mezi proměnnými.*“⁵²

Pro provedení komparativní výzkumné metody je zaprvé nezbytná existence svébytných entit, tedy celků. Ty jsou pak považovány za jednotky zkoumání, které musejí být srovnatelné charakterem nebo úrovně.⁵³ Zadruhé je důležité, aby se komparace nezabývala pouze popisem jednotlivých problémů nebo případů, ale měla by také vysvětlovat vzájemné souvislosti, rozdíly nebo zobecňovat zákonitosti.⁵⁴

Komparace může být kvalitativní, kvantitativní, nebo smíšená. Nejedná se o metodu, která by byla ukotvena pouze v jednom paradigmatu a může tedy pracovat s kvalitativními i kvantitativními daty.⁵⁵ S jakými daty bude komparace pracovat tak záleží především na cíli komparace. Stanovení cíle komparace definuje, jaký typ analýzy v komparaci bude

---

⁵¹ ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 126.

⁵² ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 127.

⁵³ NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 121.

⁵⁴ NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 121.

⁵⁵ NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011, s. 178

výzkumníkem využít. Analýza je buď externí (stejně charakteristiky mezi makrosociálními výzkumnými jednotkami) nebo interní (napříč makrosociální výzkumnou jednotkou). Pokud si tedy výzkumník stanoví jako cíl komparace podobnosti nebo odlišnosti makrosociálních jednotek, bude využívat jen interní analýzu vybraných případů, přičemž na základě výsledků pouze zkonstatuje podobnosti a odlišnosti. Pokud však má výzkumník za cíl vysvětlit odlišnosti a hledat příčiny těchto odlišností, je nutné využít externí analýzu. Ta vysvětluje a interpretuje různé historické procesy a výsledky, nejčastěji metodou logické indukce.⁵⁶

Dále může být komparace vedena dvěma směry, které jsou ovlivněny výzkumníkovým cílem. Jedním z nich je komparace v časové řadě, kdy výzkumníka zajímá porovnání jednoho případu v různých časových obdobích. Druhou možností je komparace prostorová/průřezová, která se zaměřuje na porovnání případů v jednom časovém období. Třetí, komparace sdružená, slouží k porovnání více případů ve více časových obdobích.⁵⁷

Komparační předvýzkum spočívá ve stanovení objektu komparace. Tím může být buď celý systém v určitých zemích nebo pouze konkrétní prvky v rámci systému nebo více systémů. V této práci bude objekt komparace systém péče o dítě na přechodnou dobu. Dalším krokem je určení cíle komparace, který je definujícím pro výběr zemí ke komparaci. Výběr země musí mít jasně zdůvodněnou vazbu k objektům komparace. Jak již bylo řečeno výše, cíl práce určuje, který typ analýzy bude třeba využít k jeho dosažení. V této práci je cíl shodný s tím, který je popsán v úvodu. Dále je nezbytné stanovit kritéria pro analýzu zvolených objektů. Tato kritéria pak výzkumníkovi slouží jako určující proměnné zkoumané komparací a na kterých je následně vysvětlována podobnost či odlišnost jednotlivých případů. Jako kritéria jsem stanovila strukturu náhradní rodinné péče o dítě, legislativu, počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě a přípravu pěstounů k výkonu pěstounské péče. Poslední předvýzkumnou částí je potřeba vymezení vztahu komparace k časové ose. Je tedy nezbytné jasné a přesné časové uchopení a je třeba počítat s historickým kontextem vybraných zemí při porovnávání podoby daných systémů. V předložené práci budou sledována data od roku 2000 až po nejaktuálnější dohledatelná data posledních statistik.

⁵⁶ ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 68.

⁵⁷ ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 69.

4.2 Zvolená metoda komparace systému pěstounské péče na přechodnou dobu a zdroje dat

V předkládané práci jsou objekty komparace systémy pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, na Slovensku a ve Velké Británii. Tyto systémy budou komparovány v období od roku 2000 do roku 2014 (nejaktuálnější dostupné statistiky). Jedná se tedy o **komparaci průřezovou**.

Zvoleným **cílem komparace** je porovnání systému pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, na Slovensku a ve Velké Británii z hlediska stanovených kritérií. K dosažení cíle práce bude použita metoda interní analýzy tak, aby bylo možné popsat podobnosti a odlišnosti systémů PPPD.

Metodou pro získání dat v předložené práci je **analýza dokumentů**, tedy zákony daných zemí, vyhlášení a nařízení vlády, oficiální statistiky veřejných orgánů i neziskových organizací ve zkoumaných zemích. Analýza dokumentů je standardním nástrojem jak pro kvalitativní, tak pro kvantitativní výzkum.⁵⁸ Za nejjistější zdroje dat jsou považovány úřední listiny či akta. Při analýze dokumentů by se mělo postupovat v následujících krocích:

- stanovení výzkumné otázky;
- ujasnění, co bude považováno za dokument;
- interní a externí zkoumání dokumentů;
- interpretace dat z dokumentů v návaznosti na výzkumné otázky;
- zpracování závěrečné zprávy o zjištěných poznatcích.⁵⁹

Pro potřeby komparace v této práci jsem stanovila následující **kritéria**, dle kterých budu provádět komparaci systému PPPD ve sledovaných zemích:

- struktura náhradní péče o dítě;
- legislativa;
- počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě;
- příprava k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.

⁵⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 204.

⁵⁹ tamtéž

Právě zkoumání těchto oblastí mi dále umožní vyvodit rozdíly a vzájemné podobnosti jednotlivých systémů v těchto státech.

Z hlavních okruhů tohoto výzkumného problému vyplývají čtyři **hlavní teze**:

T1: Struktura náhradní péče o dítě je v každé zemi odlišná.

T2: PPPD je v každé zemi upravena svým vlastním zákonem.

T3: Počet dětí umístovaných do ústavních zařízení je vyšší než dětí v profesionální rodinné péči.

T4: Příprava k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu se mezi Českou republikou a dalšími sledovanými zeměmi neliší.

4.3 Charakteristika systému PPPD vybraných zemí

Model pěstounské péče (profesionální pěstounské péče) není v zahraničí novinkou. Po několik desetiletí je úspěšně využíván ve vyspělých zemích, přičemž modely Rakouska, Velké Británie a Slovenska se staly předlohou pro systém PPPD v České republice.⁶⁰ Jak již bylo řečeno výše, zaměřím se na komparaci Slovenska a Velké Británie společně s Českou republikou. V této kapitole se tedy pokusím zodpovědět hlavní cíl práce komparací a analýzou jednotlivých systémů PPPD v České republice, Velké Británii a na Slovensku.

Slovensko

Slovensko jsem záměrně vybrala jako stát kulturně a historicky nejbližší České republice a zároveň jako stát, od kterého se Česká republika při profesionalizaci systému PPPD inspirovala. Lze tedy předpokládat, že vývoj systému PPPD bude ve svých základech v obou státech stejný. Při zavádění PPPD na Slovensku se přirozeně řešilo několik zásadních otázek, stejně jako v České republice a ostatně i dalších zemích, kde se profesionalizace pěstounské péče zaváděla.

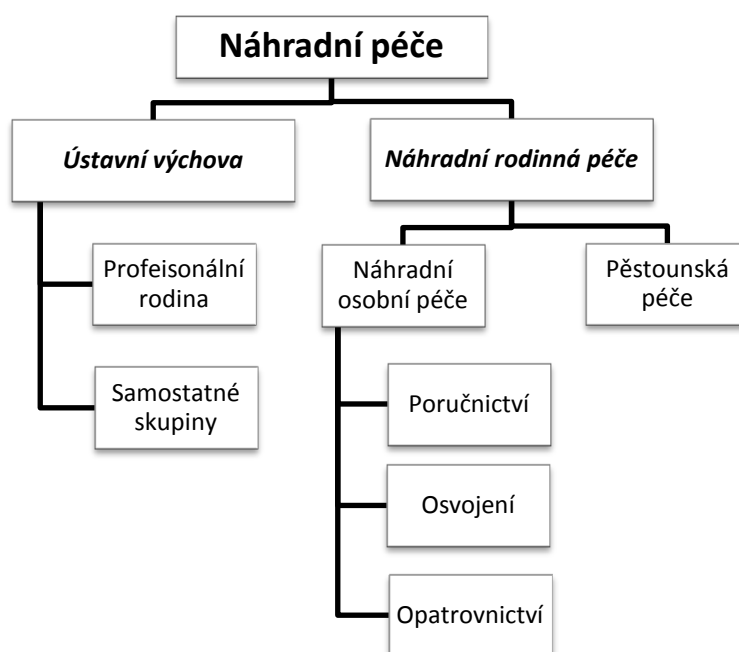
⁶⁰ BUBLEOVÁ, Věduna, et al. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 2002, s. 21.

Struktura náhradní péče o dítě

Náhradní péče o dítě (dále jen NPoD) je řeším v případě, kdy biologičtí rodiče nemohou, neumějí nebo nechtějí zabezpečit dítěti dostatečnou péči.⁶¹ NPoD stanovuje soud na základě svého rozhodnutí.⁶² Toto rozhodnutí obsahuje rozdělení práv a povinností rodičů a pečující strany, přičemž bere primárně ohled na potřeby a nejlepší zájem dítěte. Na Slovensku existují tři možné formy náhradní péče:

- svěření nezletilého dítěte do osobní péče jiné fyzické osoby než rodiče;
- pěstounská péče;
- ústavní péče.⁶³

Graf č. 2: Formy náhradní péče na Slovensku

Zdroj: Autorka práce, vycházejíc ze zákona č. 36/2005, Z.z., o rodine

Slovensko umožňuje fungování profesionálních rodin, které fungují v rámci dětských domovů (dále jen DD), společně se samostatnými diagnostickými skupinami, samostatnými skupinami nebo specializovanými samostatnými skupinami pro určitý počet

⁶¹ Zákon č. 36/2005, Z.z., o rodine, §44, odst. 1

⁶² Zákon č. 36/2005, Z.z., o rodine, § 44, odst. 2

⁶³ Zákon č. 36/2005, Z.z., o rodine, § 44, odst. 3

děti. Profesionální rodiny fungují na stejném principu a se stejným posláním jako pěstouni na přechodnou dobu v České republice, proto bude text pojednávat dále pouze o profesionálních rodinách.

Do roku 1997 byl systém náhradní péče řízen třemi ministerstvy: zdravotnictví, školství a práce, sociálních věcí a rodiny. Od roku 1997 pak jsou dětské a kojenecké ústavy pod působností Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny.⁶⁴

Legislativa

V roce 1993 došlo k rozdělení Československa na dvě samostatné země-Českou republiku a Slovenskou republiku. V té době Slovensko přijalo zákon č. 279/1993 Z.z., o školských zariadeniach⁶⁵, který ustanovoval novou formu NRP, kterou oficiálně nazval jako profesionální náhradní výchova v rodině. Tento zákon byl zrušen k 1.9.2008. V současné době je pěstounská péče na Slovensku upravena zákonem č. 305/2005 Sb., o sociálno právnej ochrane dětí a o sociálnej kuratele ve znění pozdějších předpisů⁶⁶, který se zabývá zprostředkováním pěstounské péče, profesionální rodinou a působením nestátních organizací v oblasti pěstounské péče. Zákon č. 627/2005 Z.z., o prispievkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta pak upravuje také hmotné zabezpečení pěstounů.

PPPD je tedy na Slovensku na rozdíl od České republiky upravena zvláštním zákonem a není součástí jiného zákona. Na rozdíl od České republiky však není profesionální náhradní rodina (dále jen PNR) pěstounskou profesionální rodinou. Oficiálně spadá do institucionální formy péče o dítě. Pokud se však na profesionální rodiny podíváme ze sociálně-psychologického hlediska, jedná se o náhradní rodinnou péči.

Průkopnicí legislativního začlenění PNR do systému Slovenské republiky byla a je i v současnosti dr. Erdélyová. Ta byla zodpovědná v rámci resortu na Ministerstvu školství za dětské domovy. Prvním hlediskem pro tvorbu stávajícího systému bylo lepší využití poměru zaměstnanců dětských domovů (dále jen DD) a dětí umístěných v DD. Druhým hlediskem bylo umožnění rodinné péče i těm dětem, o které rodiče jeví zájem a tím pádem nejsou ani právně volné, ani vhodné k osvojení nebo dlouhodobému pěstounství.

---

⁶⁴TURENIČOVÁ, Z. Možnosti využitia dobrovoľníckeho potenciálu sociálnymi organizáciami. Bratislava: Univerzita Komenského. 2006, s. 19

⁶⁵Zákon č. 279/1993 Z.z., o školských zariadeniach.

⁶⁶Predpis č. 643/2008 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

V PNR zde mohou být umístěny maximálně tři děti, v případě manželského páru maximálně šest dětí a v případě, že se jedná o sourozeneckou skupinu, může být maximální počet dětí překročen.⁶⁷ Každé z dětí oficiálně pěstouna zaměstnává na poloviční úvazek a děti s postižením pak na celý úvazek. Partner zaměstnance DD musí písemně vyjádřit svůj vlastní souhlas s touto formou výchovy v rodině.

Hmotné zabezpečení dětí v PNR je vymezeno zákonem, přičemž tento stanovuje příspěvek pěstounské rodině ve výši skutečných výdajů, které jsou vynaloženy v příslušném DD.⁶⁸ Jedná se o částku cca 3.000,- Sk pro děti ve věku do 10let, 3.500,- Sk pro děti ve věku 10-15let, 4.000,- Sk pro děti ve věku nad 15let a 3.000,- SK ročně pro každé dítě jako příspěvek na bydlení. DD nebo krizové středisko poskytuje zaměstnancům, kteří zabezpečují péči o dítě v profesionální rodině, měsíčně finanční prostředky na úhradu výdajů na stravování dítěte, ošacení a zabezpečení věcí a služeb osobní potřeby dítěti a stát mu tak poskytuje základní vybavení. Výše příspěvku záleží na věku dítěte a jedná se o nejvýše trojnásobek životního minima.

Druhy příspěvků pro náhradní péči vyplácených na Slovensku jsou:

- a) jednorázový příspěvek dítěti při jeho svěřením do náhradní péče;
- b) jednorázový příspěvek dítěti při zániku náhradní péče;
- c) opakovaný příspěvek dítěti svěřenému do náhradní péče;
- d) opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči;
- e) zvláštní opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči.⁶⁹

Stejně jako v teoretické části této práce se zaměřím pouze na příspěvky, které náleží pěstounovi a ne dítěti, o které pečuje.

Ad. d) Tento příspěvek náleží profesionálnímu pěstounovi, který se stará o dítě jemu svěřené jako podpora při výkonu jeho funkce. Tento příspěvek činí 175,62 eur měsíčně (cca 4700,- Kč⁷⁰).⁷¹ Pokud profesionální pěstoun pečuje o tři děti nebo více dětí-sourozenců, zvyšuje se tento příspěvek o dalších 124,91 eur měsíčně (cca 3400,- Kč).⁷²

⁶⁷ Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, v znení neskorších predpisov

⁶⁸ Zákon č. 627/2005 Z.z., o prispievkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta, §6, odst. 4

⁶⁹ Zákon č. 627/2005 Z.z., o prispievkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta, §2

⁷⁰ Přepočty z EUR na CZK budou počítat s kurzem 27CZK/1EUR

⁷¹ Zákon č. 627/2005 Z.z., o prispievkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta, §6, odst. 5

⁷² Zákon č. 627/2005 Z.z., o prispievkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta, §6, odst. 5

Nárok na tento příspěvek nevzniká, pokud má pěstoun nárok jinou dávku (dávku nemocenského pojištění, mateřskou) nebo pokud je pěstounem příbuzný dítěte v řadě přímé.

Ad. e) Jedná se o příspěvek, který je určen profesionálnímu pěstounovi, který pečuje o dítě s těžkým zdravotním postižením. Za každé svěřené dítě, které má těžké zdravotní postižení, inkasuje náhradní rodič 72,36 eur měsíčně (cca 2000,- Kč).⁷³

Příprava k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu

Pro vykonávání profesionálního rodičovství na Slovensku je pro profesionálního rodiče povinné splnit kvalifikační předpoklad. Ten zahrnuje úplné střední vzdělání a absolvování přípravy pro profesionální vykonávání náhradní péče. Rozsah přípravy je 60 nebo 40 hodin v závislosti na tom, zda splňuje profesionální rodič speciální kvalifikační předpoklad.⁷⁴ V případě péče o dítě, které se projevuje poruchami chování, drogovou závislostí nebo jinou závislostí může vykonávat péči o takovéto dítě jen osoba, která má vysokoškolské vzdělání druhého stupně a splňuje rovněž speciální kvalifikační předpoklady a zároveň absolvovala přípravu na profesionální výkon náhradní péče v rozsahu minimálně 40hodin.

Příprava na výkon náhradní péče spočívá zejména v:

1. poskytnutí základních informací (náhradní rodinná péče, psychický, fyzický a sociální vývoj dítěte a jeho potřeby)
2. nácvičku praktických zručností ve výchovné práci s dětmi a mladými dospělými

Příprava na výkon náhradní péče je pro zájemce nabízena na úřadech práce, sociálních věcí a rodiny nebo akreditovaných subjektů (např. *Návrat, o.z., Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Miesto pod slnkom, n. o.*⁷⁵) Informace o přípravě na výkon náhradní péče poskytují:

- úřady práce, sociálních věcí a rodiny;
- odbor sociálních věcí a rodiny;

⁷³ Zákon č. 627/2005 Z.z., o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa, §7, odst. 4

⁷⁴ Vyhláška č. 317/2009 Z.z., o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁷⁵ MINISTERSTVO PRÁCE, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. 2014

- oddělení sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately.⁷⁶

Zájemci o výkon náhradní péče-profesionální rodiče, se ucházejí o zaměstnání v dětském domově, ve kterém chtějí působit.⁷⁷ Nezáleží na tom, zda ve státním domově, nestátním nebo krizovém středisku. Důležitým prvkem výběru DD by měla být vzdálenost bydliště zájemce od této instituce. DD jsou povinny mít ve svých strukturách volná místa pro zájemce o profesionální rodičovství, ze kterých DD následně vybere nejvhodnější kandidáty. S těmi pak uzavírá pracovní smlouvu dle Zákoníku práce⁷⁸.

Profesionální rodičovství není na Slovensku chápáno ani provozováno jako další forma náhradní péče o dítě. Jedná se o způsob zabezpečení individuální péče o dítě s nařízenou ústavní péčí.

Velká Británie

Komparaci s Velkou Británií jsem zvolila především pro její propracovaný způsob institutu PPPD a také vzhledem k tomu, že se jedná o stát, který se vyvíjí po všech stránkách bez závislosti na zbytku Evropy.

Struktura náhradní péče o dítě

Ve Velké Británii je, na rozdíl od jiných evropských států, institucionální péče o děti prováděna minimálně. Všechny typy pěstounské péče jsou zde považovány za profesionální. Mimo pěstounství zde existuje institut osvojení, který se nijak výrazně neliší od našeho a slovenského systému. Dalším specifikem je, že současná britská legislativa neumožňuje ústavní péči u dětí do pěti let.⁷⁹

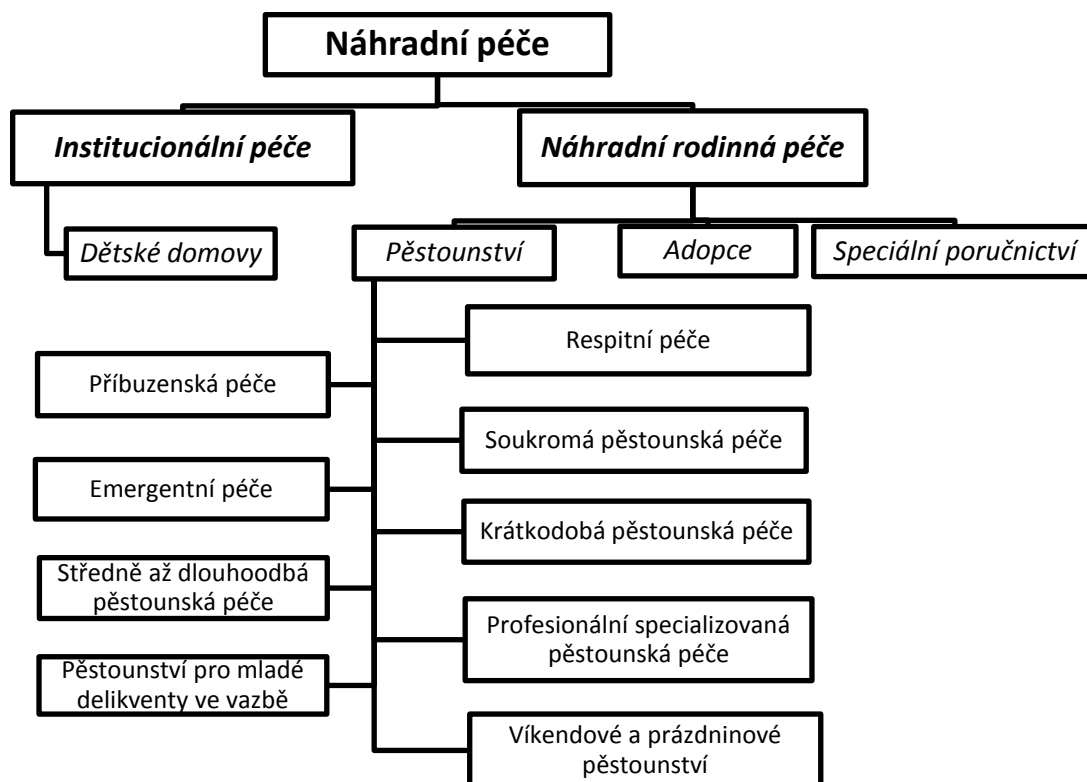
⁷⁶ MINISTERSTVO PRÁCE, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. *Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. 2014

⁷⁷ Profesionálne rodiny. In: *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. 2014

⁷⁸ Profesionálne rodiny. In: *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. 2014

⁷⁹ PISKAČOVÁ, Kateřina. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. *Náhradní rodinná péče*. 2004, s. 24-26.

Graf č. 3: Formy náhradní péče ve Velké Británii

Zdroj: Vlastní, vycházejíc z GOVERMENT OF UNITED KINGDOM. *Types of foster care.*

In: GOVERMENT OF UNITED KINGDOM. GOV.UK [online].

Legislativa

Jako jeden z nejdůležitějších zákonů bych ráda vyzdvihla The children act z roku 1989, který upravuje náhradní péči o dítě. Je zde nosná myšlenka, že pěstounská péče má jednoznačně přednost před ústavní péčí a je tedy kladen největší důraz na včasnou sanaci rodiny, a to zejména spoluprací s orgány místní samosprávy. V dalších bodech je zákon obdobný našemu zákonu o sociálně-právní ochraně dětí.⁸⁰ Jsou zde definovány případy, kdy je dítě odebíráno ze své rodiny, jaké jsou další možnosti jeho umístění, popisuje jednání s mladými delikventy, atd. Hlavním jednatelem je v rozhodování o náhradní péči pro dítě místní úřad, tzv. „local authority“. Jedná se o místně příslušné úřady, které spravují fungování rodin, nebo zprostředkovávají podpůrné programy v krizových

⁸⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

rodinných situacích, které by vedly k odebrání dítěte z rodiny. Na celém území Velké Británie je takovýchto místních úřadů cca 150. Dalšími zákonnými aktéry náhradní péče pro děti jsou nezávislé pěstounské agentury. Ty se podílejí na nacházení vhodných pěstounů pro děti, provádějí jejich výběr, školení a snaží se o zajištění celkové kompatibility pěstoun-dítě.

Příprava k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu

Uchazeči o pěstounství se nejprve musejí dostavit na místní úřad či do agentury a vyplnit zde vstupní dokumenty a dotazníky.⁸¹ Dále musejí doložit výpis z trestního rejstříku, potvrzení lékaře o dobrém zdravotním stavu, dále potvrzení sociálního odboru a reference dvou či více blízkých osob. Sociální pracovník následně navštívuje uchazeče o pěstounství v jeho domově, kde jsou průběžně prováděny pohovory, shromažďovány informace o všech členech domácnosti. Dále sociální pracovník zjišťuje schopnosti a očekávání žadatelů, načež vytvoří ze získaných údajů zhodnocení a doporučení uchazečů společně s lékařem, právníkem, pěstounem a dalším zaměstnancem agentury. Doporučení je předloženo vedení agentury pro pěstounskou péči a to následně rozhodne, jestli je uchazeč vhodný pro výkon pěstounské péče a pokud ano, pak pro jaký typ. Proces výběru a schvalování pěstounů trvá cca 4 až 6 měsíců.⁸² Poté uchazeč prochází výcvikem pro výkon pěstounské péče. Ten je zaměřován na následující oblasti péče o dítě:

- potřeby a práva dítěte;
- vývojové aspekty;
- působení separace a ztráty na psychiku dítěte;
- kontakt s biologickou rodinou dítěte;
- chování dítěte;
- zneužívání a ochrana dítěte;
- dopad pěstounství na pěstouny;
- procedurální stránku věci.⁸³

---

⁸¹ PISKAČOVÁ, Kateřina. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. *Náhradní rodinná péče*. 2004, s. 26.

⁸² PISKAČOVÁ, Kateřina. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. *Náhradní rodinná péče*. 2004, s. 26.

⁸³ SVOBODOVÁ, Michaela, Petra VRTBOVSKÁ, Darina BÁRTOVÁ. *Nová koncepce systému péče a podpory pro rodinu a dítě v České republice*. Česká republika: DOM. 2002, s. 30.

V rámci přípravy a podpory budoucím i stávající péstounům agentury zprostředkovávají vzájemné předávání informací a zkušeností péstounských rodin, či organizují různé podpůrné skupiny, prázdninové akce a další sociální aktivity. Péstounům je agentura k dispozici 24hodin denně.

4.4 Komparace formou diskuze dle vybraných kritérií

Na tomto místě věnuji prostor již přímo komparaci vybraných zemí s Českou republikou. Shrnu zde poznatky o odlišnostech systémů PPPD ve srovnání s Českou republikou, případně podobnosti, a to dle struktury předem určených kritérií, které zmiňuji výše v textu. Nejdříve porovnám Českou republiku se Slovenskem a poté Českou republiku s Velkou Británií. Toto pořadí jsem zvolila, jelikož je nám Slovensko blíže jak vzdáleností, tak kulturou a historií a rovněž vzhledem k tomu, že se legislativci České republiky od Slovenska inspirovali v tvorbě a implementaci systému PPPD, předpokládám, bude možné najít více podobností, než s Velkou Británií.

Česká republika versus Slovensko

Struktura náhradní péče o dítě

Nejzásadnějším rozdílem české a slovenské úpravy NRP je právě strukturální a organizační zařazení PPPD. Ta je v České republice rozdělena mezi tři resorty, zatímco na Slovensku spadá PPPD pod jeden - Ministerstvo práce a sociálních věcí. Hlavním orgánem pro výkon PPPD pak je Odbor sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. Profesní rodiny na Slovensku jsou organizovány dětskými domovy, respektive jejich vedením a je tak součástí ústavní péče. O umístění dětí do profesionálních rodin tedy rozhodují ředitelé dětských domovů, nikoliv soud. Dítě zůstává v kompetenci ústavního zařízení a péstouni na přechodnou dobu nemají téměř žádné pravomoci. To umožnilo vzniknout situaci, kdy do PPPD jsou svěřovány děti bez velké šance dostat se do jiné formy NRP (pěstounská péče, osvojení). Takovými dětmi jsou především děti se zdravotním postižením nebo Romové.⁸⁴

---

⁸⁴ BUBLEOVÁ, Věduna, et al. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace péstounské péče se zřetelem k využití profesionálních péstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 2002, s. 25.

Legislativa

Z faktu, že Slovensko legislativně zavedlo pojem „profesionální náhradní výchova v rodině“⁸⁵ v roce 1993, tedy prakticky ihned po rozdělení Československa, vyplývá, že Slovensko je v dané problematice mnohem dál než Česká republika.

Profesionalizací pěstounských rodin, průběhem pěstounství, jeho zprostředkováním, ale také působením nestátních organizací v oblasti pěstounské péče se zabývá v obou komparovaných zemích zákon o sociálně-právní ochraně dětí.⁸⁶ Hmotná podpora profesionálních rodin je pak v obou zemích upravována zvláštním zákonem, který není součástí zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

NRP je na Slovensku odpovědné pouze Ministerstvu školství, zatímco v České republice je rozdělena mezi tři rezorty: Ministerstvo školství, ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Tímto rozdělením Slovensko oproti České republice může dosahovat rychlejší komunikace, snadnější, rychlejší a jednoznačné implementaci pokynů zodpovědného rezortu, aj. Ačkoliv byl ZSPOD v České republice novelizován, tento problém zatím zůstal nevyřešen a systém PPPD je tak i nadále roztržštěn mezi tři resorty. Tímto systémem je zajištěn jednodušší dohled nad PPPD a jednak také rychlá pomoc dítěti nebo náhradním rodičům.

Na Slovensku je možné pečovat maximálně o tři děti, pokud je starající se osoba sama, popř. maximálně o šest dětí, pokud se jedná o manželský pár nebo partnery. V případě sourozenecké skupiny je možné tento počet překročit. V České republice není maximální počet dětí, o které profesionální pěstoun pečuje, zákonem omezen.

Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě

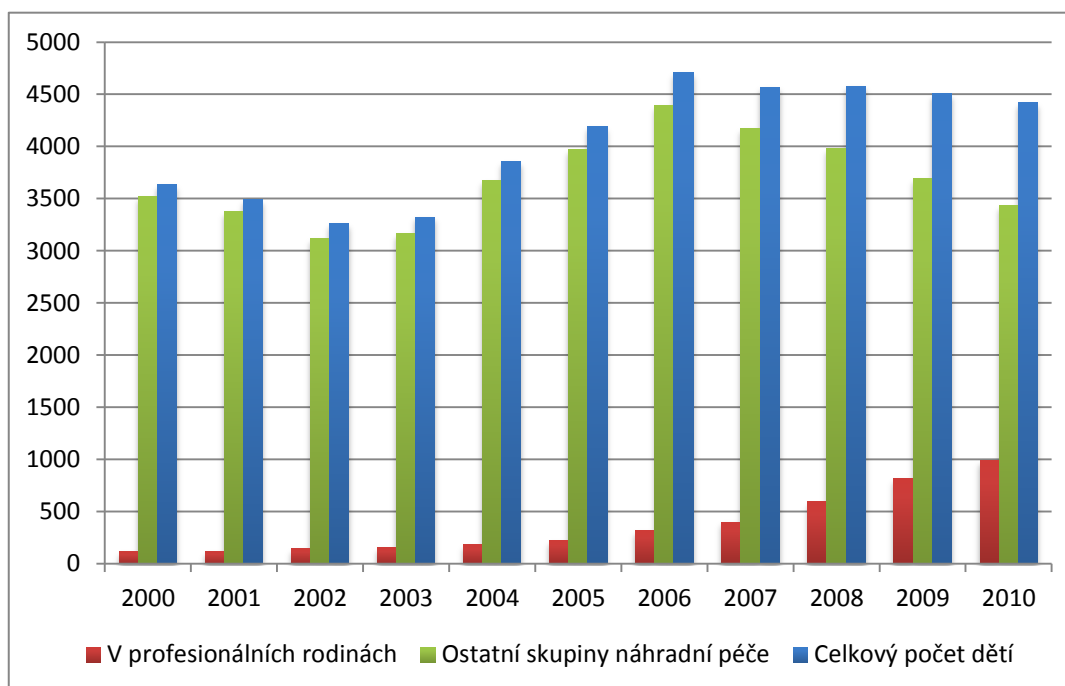
Tab. č. 1: Statistický přehled ústavní výchovy na Slovensku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
celkový počet PR	57	60	71	81	126	116	162	208	333	437	514	558	629	667
celkový počet dětí	3637	3493	3260	3324	3859	4191	4709	4570	4579	4511	4423	4622	4701	4798
z toho v PR	116	119	145	157	181	222	317	399	598	815	986	1139	1333	1394

Zdroj: ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. Deti v jednotlivých formách starostlivosti DeD. 2011

⁸⁵ Zákon č. 279/1993 Z.z., o školských zariadeniach

⁸⁶ Na Slovensku nazývan zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Graf č. 4: Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě na Slovensku

Zdroj: ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Deti v jednotlivých formách starostlivosti DeD. 2011*

Na základě výše uvedených dat lze říci, že počet dětí svěřených do péče profesionálním rodičům se postupně neustále zvyšuje, zatímco dětí, které jsou v dětských domovech bez možnosti osobní péče, je čím dál méně. Rovněž počet pěstounských rodin postupně roste, a to v průměru o stovky ročně, což lze považovat za úspěch. Je zde třeba vyzvednout fakt, že v rámci dětských domovů je na Slovensku pečováno o děti ve speciálních skupinách. Do těch jsou děti v dětských domovech rozdělovány dle typu péče, kterou potřebují. Považuji také za zajímavé, že celkový počet dětí, kterým je nutné zařadit NRP, klesá. Tento jev samozřejmě považuji za velmi pozitivní.

Příprava k výkonu PPPD

Na Slovensku je institut PPPD zaveden již delší dobu a je tak kvalitnější a rozmanitější i systémové pokrytí neziskovými organizacemi. Na Slovensku spočívá příprava na výkon PPPD oproti České republice jak v přípravě profesionálních rodičů, tak dítěte, jehož se problém týká. Větší pokrytí neziskových organizací umožňuje kvalitnější pomoc, v případě potřeby, jak ohroženým dětem, tak profesionálním rodinám.

Na rozdíl od České republiky se zájemci o výkon PPPD ucházejí o práci přímo v DD, kde chtějí působit. DD si rovněž z těchto zájemců vybírají. Příprava na výkon PPPD je zde prováděna v rozsahu 40 nebo 60 hodin, dle vzdělání a kvalifikačního předpokladu. Přípravu pak zajišťují jak státní instituce, tak akreditované subjekty nestátního původu.

Česká republika versus Velká Británie

Struktura NRP

Ve Velké Británii je ústavní péče prováděna minimálně. Je zde kladen velký důraz na profesionalizaci pěstounské péče, takže prakticky všechny formy pěstounské péče jsou považovány za profesionální. Pěstounská péče zde má mnoho forem a podob. Ty se liší v rámci účelu zajišťování péče. Velká Británie neumožňuje ústavní péče dětí do 5let.

Legislativa

Jak jsem již zmínila výše, Velká Británie je považována za kolébkou profesionální pěstounské péče. Na rozdíl o České republiky je legislativně upravena již od roku 1948, kdy Velká Británie přijala zákon s názvem The Children Act, jež ustanovuje přednost pěstounské péče před ústavní péčí a upravuje dále veškeré podmínky NRP. Ve Velké Británii je také pěstounská péče nejrozšířenější a nejvyužívanější formou náhradní péče o dítě. V podstatě veškeré její formy jsou profesionalizované. Opět, stejně jako na Slovensku, je pěstounská péče upravována jedním zákonem.⁸⁷

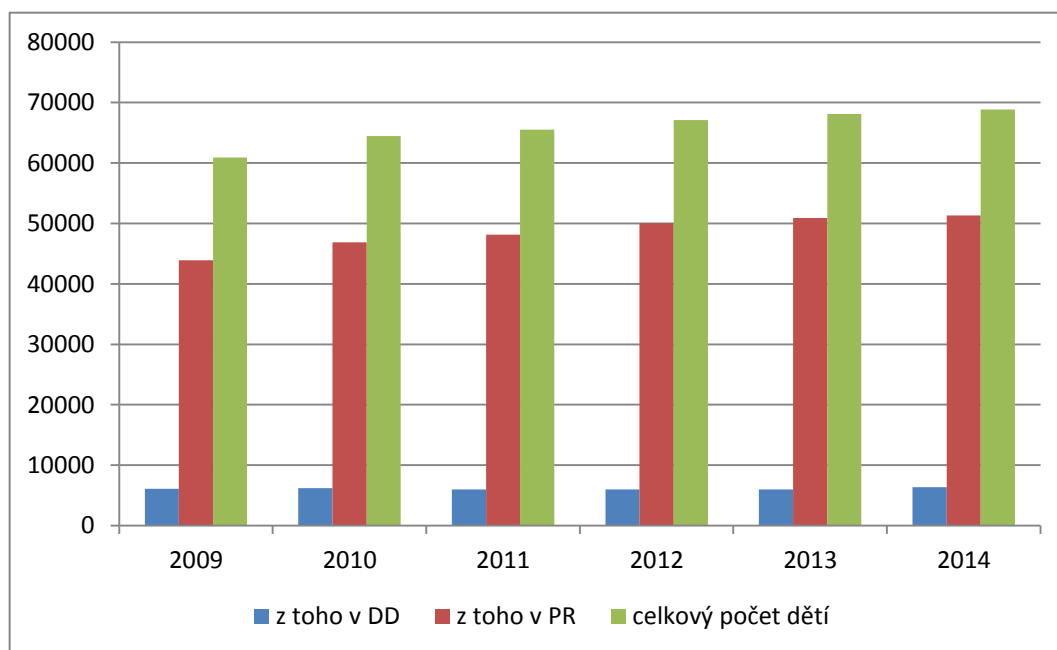
Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě

Tab. č. 2: Statistický přehled ústavní výchovy ve Velké Británii

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
celkový počet dětí	60900	64450	65500	67080	68110	68840
z toho v DD	6110	6220	6010	5970	6000	6360
z toho v PR	43900	46880	48150	50060	50900	51340

Zdroj: BAAF ADOPTION&FOSTERING. Statistics: England. In: BAAF ADOPTION&FOSTERING. *BAAF adoption&fostering* [online]. 2014

⁸⁷ The Children Act

Graf č. 5: Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě ve Velké Británii

Zdroj: BAAF ADOPTION&FOSTERING. Statistics: England. In: BAAF ADOPTION&FOSTERING. BAAF adoption&fostering [online]. 2014

Jak již vyplývá ze souhrnných informací o PPPD ve Velké Británii, statistická data tyto informace potvrzují. Počet dětí v pěstounských rodinách, které jsou považovány za profesionální, značně převyšuje děti v ústavní péči. Pouze 10% dětí, kterým je třeba zajistit NRP je umístěno v dětských domovech, zatímco 90% dětí je umístováno do pěstounských rodin. Ze statistických dat je patrné, že počet dětí, které potřebují NRP se mírně zvyšuje v průběhu let, ale zároveň s tím se zvyšuje i poměr dětí svěřených do pěstounských rodin, zatímco dětí v dětských domovech je přibližně stejný počet a rozdíly jsou zde zanedbatelné.

Příprava k výkonu PPPD

Ve Velké Británii existuje registr pěstounů, kteří jsou ochotni vzít si do péče ohrožené děti. Tito pěstouni jsou dostupní 24hodin denně a jsou speciálně vyškoleni. Profesionální pěstounská péče je zde založena na velmi kvalitní sociální práci s dětmi i náhradními rodinami a je komplexně vyhodnocována situace dítěte. Tímto je zajištěna kontrola pěstounů společně s péčí o dítě a také průběžná spolupráce s pěstouny.

Zájemce o výkon PPD má možnost požádat o zapojení do registru pěstounů na místních úřadech nebo také u nezávislých pěstounských agentur. Na rozdíl od České republiky

právě tyto agentury zajišťují výběr pěstounů a vše týkající se přípravy na PPPD. Agentury však spolupracují s místními úřady. Ty oproti agenturám zajišťují koordinaci a iniciaci v dané problematice. Státní instituce zde tedy velmi úzce spolupracuje s neziskovým sektorem. Na rozdíl od České republiky je zde příprava na výkon PPPD mnohem intenzivnější a pokrývá širší rozpětí okruhů problematiky. Rovněž doba, po kterou se pěstouni připravují je asi o polovinu kratší (4-6 měsíců). Činnost agentur však nekončí přiřazením dítěte do vybrané pěstounské rodiny. Agentury zajišťují také péči a podporu pečujícím rodinám. Pořádají různé akce, zprostředkovávají kontakt mezi pěstouny v průběhu péče, apod.

Výsledky komparace jsou rozčleněny stejně, jako jsem na počátku praktické části rozdělila získané informace daných zemí.

Jako první jsem uvedla strukturu NRP. Pouze na Slovensku je profesionální rodina zahrnuta do ústavní péče o ohrožené děti a slouží jako zmírňovací nástroj ústavní péče. Za zajímavé považuji to, že ředitelé dětských domovů rozhodují o umístění dětí z dětských domovů do profesionálních rodin a toto rozhodnutí neleží na bedrech soudů, jako je tomu v České republice. Dle mého názoru se jedná o velmi dobrý nápad vzhledem k tomu, že zaměstnanci dětských domovů mají možnost poznat lépe dítě zde umístěné, ale také jeho potřeby, povahu a specifika, což soudu není umožněno. Personál DD zajišťuje péči o dítě celodenně a má tak o dětech lepší úsudek než sociální pracovník OSPOD, který v České republice dodává podklady k rozhodnutí právě soudu. Za zajímavé lze považovat rovněž fakt, že ve Velké Británii je pěstounská péče a její odnože celkově profesionalizována. Dělí se dle účelu poskytování náhradní péče, existuje zde tedy velké množství forem pěstounské péče a lze tak lépe pokrýt potřeby ohrožených dětí, popř. rodičů. Zjistila jsem tedy, že **struktura NRP je v každé zemi odlišná a potvrdila jsem tak tezi č. 1.**

Za druhé jsem se zabývala legislativou upravující systém PPPD, kdy z komparace vyplynulo, že Česká republika má jako jediná z vybraných zemí roztržštěný systém PPPD pod více než jeden resort, jako je tomu právě u Velké Británie a Slovenska. Z tohoto faktu vyplývají problémy týkající se komplikace komunikace mezi resorty, rychlostí komunikace, mnohdy možných nejednoznačných výkladů legislativy, personálního zabezpečení, pomalejší spolupráce, apod. PPPD je v České republice upravena zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, stejně tak je tomu na Slovensku i ve Velké Británii. **Nepotvrdila jsem tedy tezi č. 2, že PPPD je v každé zemi upravena svým vlastním**

zákonem. Domnívám se, že vhodným doporučením pro další vývoj PPPD v České republice je centralizace PPPD pod jeden resort a širší zapojení a zodpovědnost neziskového sektoru v dané problematice, což by vedlo k rychlejšímu řešení vyvstalých potíží, kvalitnější péčí o ohrožené děti i profesionální pěstouny a zároveň by byl systém PPPD efektivnější i v rámci kontroly pěstounů, což s sebou nese také nižší finanční náročnost.

Třetím hlediskem komparace byl počet dětí umístěných v zařízeních NRP. Vzhledem k tomu, že Česká republika nemá prozatím dostatečná data ke srovnání, nebyla v této práci statistická data zahrnuta. Vzhledem k rozdílnému počtu obyvatel daných zemí je třeba brát v potaz spíše grafické zobrazení statistik. Z toho je evidentní, že profesionálních pěstounů rok od roku přibývá, nicméně jejich počet stále není dostatečný. S nedostatkem profesionálních pěstounů se však potýká i Slovensko a Velká Británie. Ve srovnání s Velkou Británií, kde je až 90% dětí vyžadujících NRP umístováno do pěstounských rodin oproti 10% dětí v ústavěch, má Česká republika i Slovensko stále co dohánět. **Nepotvrdila** jsem tedy **tezi č. 3, že počet dětí umístovaných do ústavních zařízení je vyšší než dětí v profesionální rodinné péči.** Tento fakt lze připsat dlouhodobé tradici profesionalizaci pěstounské péče ve Velké Británii. Zde pokládám za velmi pozitivní, že systém na Slovensku je nastaven tak, aby byly děti z DD přidělovány do profesionálních rodin na základě rozhodnutí ředitele DD. Pěstouni si zde tedy děti nemohou vybírat dle svého vlastního uvážení a je tak poskytnut prostor především dětem, které jsou z hlediska rasy, zdravotního postižení nebo etnicity prakticky neosvojitelné. Toto považuji v České republice za velkou rezervu v systému PPPD.

Jako poslední kritérium jsem zvolila přípravu pěstounů na výkon PPPD. Nedostatečná příprava pěstounů, jejich nízká kvalifikace, popř. jejich chybné přiřazování k ohroženým dětem vyžadujícím NRP způsobují brzký návrat dětí z profesionální pěstounské péče zpět do ústavů. Žadatelů o PPPD je v České republice zatím stále málo oproti dětem, které tuto péči vyžadují. Lze tedy soudit, že se mnohdy zapomíná na blaho dítěte a je důležité stávající pěstouny využít a naplnit tak stavy a získat zkušenosti. Zákonem jsou dány minimální požadavky, které musí zájemce o výkon PPPD splnit. Oproti zahraničí v České republice neprobíhá příprava a zázemí pro pěstouny tak efektivně a intenzivně jako například ve Velké Británii. Existuje zde sice relativně dost neziskových organizací a pěstouny podporuje i státní sféra, nicméně propojenost všech tří subjektů (stát, neziskový

sektor a profesionální pěstoun) není oproti Velké Británii tak intenzivní, jak by mohla být. **Čtvrtá teze** této práce se rovněž **nepotvrdila**, tedy že **příprava k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu se mezi Českou republikou a dalšími sledovanými zeměmi neliší.**

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce byla komparace systému PPPD České republiky se systémy jiných zemí dle předem stanovených kritérií tak, aby bylo možné vyhodnotit, na kolik se od sebe systémy PPPD jednotlivých států liší a zároveň nakolik je jejich systém PPPD podobný.

Teoretická část práce obsahuje tři hlavní kapitoly. První seznamuje čtenáře se základními pojmy dané problematiky a vysvětluje je. Navazuje druhá kapitola, která se soustředí přímo na PPPD, legislativní rámec, podmínky a proces schvalování PPPD, osobu pěstouna a jeho přípravu na výkon PPPD a také klady a zápory PPPD ve srovnání s ústavní péčí. Třetí kapitola shrnuje historický vývoj pěstounství od prvopočátků a prvních zmínek o pěstounství až po současnost.

Nejdůležitější částí této práce vzhledem k výzkumnému problému je její čtvrtá část, která předkládá samotný výzkum. Jak vyplývá z cíle práce, analýzou dokumentů a následně výzkumnou metodou komparace jsem provedla srovnání tří vybraných zemí a jejich systémů PPPD. Dle předem stanovených tezí (1-4) jsem následně zvolila strukturu samotné komparace. Teze pokrývaly čtyři oblasti PPPD ve zkoumaných zemích, které sice nepokrývají celou problematiku PPPD, ale domnívám se, že se jedná o stěžejní části dané problematiky. Jsou jimi: struktura PPPD, legislativa, počet dětí umístěných v NRP a příprava profesionálních rodičů na výkon PPPD. Informace jsem získávala z legislativních pramenů vybraných zemí a z informací a dat poskytovaných neziskovým sektorem působícím v dané problematice. Všechny teze, které jsem na začátku praktické části stanovila jako základ pro komparaci systémů PPPD ve vybraných zemích se mi nepodařilo potvrdit. Vysvětluji si to tím, že teze jsem stanovila na základě vlastního úsudku, a sice podle toho, co by dle mého názoru byla ideální realita. Ze čtyř stanovených tezí se mi podařilo potvrdit pouze jednu.

Předložená práce je využitelná například pro školení nových žadatelů o výkon PPPD, neziskové organizace působící v této oblasti, ale i pro odborníky, kteří se zabývají dalším vývojem struktury PPPD v České republice a mohou v předkládané práci najít stručné a přehledné informace o systémech PPPD v zahraničí. Věřím, že by tato práce mohla také pozitivně ovlivnit další zájemce o PPPD, kteří ještě třeba váhají nebo by se rádi zasadili o pozitivní ovlivnění dalšího vývoje PPPD u nás.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BUBLEOVÁ, Věduna, et al.. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, Středisko náhradní rodinné péče, 2002. 63 s. ISBN 80-239-0101-X.
- [2] BAAF ADOPTION&FOSTERING. Statistics: England. In: BAAF ADOPTION&FOSTERING. *BAAF adoption&fostering* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.baaf.org.uk/res/statengland#place>
- [3] Čím pěstounská péče na přechodnou dobu pomáhá?. In: *Pěstounská péče na přechodnou dobu: ...aby děti vyrůstaly v rodinách!* [online]. 2014 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.rpp.cz/inpage/proc-pestounska-pece-na-prechodnou-dobu-pomaha/>
- [4] DLOUHÁ, Petra. Hledáte nové zaměstnání? Staňte se profesionálním rodičem. In: *Peníze.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zamestnani/224362-hledate-nove-zamestnani-stante-se-profesionalnim-rodicem>
- [5] DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. s.140. ISBN 08-040-86.
- [6] DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 p. Knižnice psychologické literatury, sv. 3. ISBN 80-716-9192-5.
- [7] GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 80-856-0528-7.
- [8] GOVERNMENT OF UNITED KINGDOM. Types of foster care. In: GOVERNMENT OF UNITED KINGDOM. *GOV.UK* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/foster-carers/types-of-foster-care>
- [9] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

- [10] HOVORKA, Daniel. Pěstounská péče v proměnách času. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2006 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2006/51-52/pril.lhtrnl>
- [11] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.
- [12] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2013. ISBN 8026203984.
- [13] MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2003, 161 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80-042-5236-2.
- [14] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portal, 1999, 183 p. ISBN 80-717-8304-8
- [15] MATOUŠEK, Oldřich, Hana Pazlarová. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 223 s. Knižnice psychologické literatury, sv. 3. ISBN 80-736-7739-3.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80-864-2919-9.
- [17] MINISTERSTVO PRÁCE, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. *Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: www.employment.gov.sk
- [18] MUCHA, Ivan. *Sociologie: základní texty*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073802279.
- [19] MÜHLPARCH, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*, Brno: Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce Sv. Alžběty Bratislava, 2008, 194 s. ISBN: 978-80-7392-069-2.
- [20] Náhradní výchova. STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. 2014 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/nahradni_vychovaI.html

- [21] NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024618654.
- [22] Něco z historie pěstounství In: *Dobrá rodina : Chci se stát pěstounem nebo osvojitelem* [online]. 2014 [cit. 11.11.2014]. Dostupné z: <http://www.dobrarodina.cz/chci-se-stat-pestounem-nebo-osvojitelem/neco-z-historie-pestounstvi>
- [23] Pěstounská péče na přechodnou dobu. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13154>
- [24] PISKAČOVÁ, Kateřina. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. *Náhradní rodinná péče*. 2004, roč.7, č. 3, s. 24-26.
- [25] Práva dítěte. AREKA. *AREKA Opava* [online]. 2014 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: http://web.quick.cz/areka_opava/prava_ditete.html
- [26] Profesionálne rodiny. In: *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/professionalne-rodiny.html?page_id=12846
- [27] RADVANOVÁ, Senta, Jiří DUNOVSKÝ. *Výchova dětí v náhradní rodinné péči*. SPN, 1980.
- [28] Slovensko. Zákon č. 36/2005, Z.z., o rodine. In: *Zbierka zákonov SR*. 1993.
- [29] Slovensko. Zákon č. 279/1993 Z.z., o školských zariadeniach. In: *Zbierka zákonov SR*. 1993.
- [30] Slovensko. Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, v znení neskorších predpisov. In: *Zbierka zákonov SR*. 2005.
- [31] Slovensko. Zákon č. 317/2009 Z. z., o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov SR*. 2009.
- [32] Slovensko. Zákon č. 627/2005 Z.z., o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa. In: *Zbierka zákonov SR*. 2005.

- [33] Slovensko. Zákon č. 643/2008 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. In: *Zbierka zákonov SR*. 2008.
- [34] Slovníček. In: *Hledáme rodiče* [online]. 2014 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.hledamerodice.cz/slovnicek.php>
- [35] SVOBODOVÁ, Michaela, Petra VRTBOVSKÁ, Darina BÁRTOVÁ. *Nová koncepce systému péče a podpory pro rodinu a dítě v České republice*. Česká republika: DOM. 2002, s.30.
- [36] TURENIČOVÁ, Z. (2006): Možnosti využitia dobrovoľníckeho potenciálu sociálnymi organizáciami. Bratislava: Univerzita Komenského, Pedagogická fakulta, katedra sociálnej práce (Diplomová práce.)
- [37] ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. Deti v jednotlivých formách starostlivosti DeD. In: *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. 2011 [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/buxus/docs//SSVaR/OVOZ/statisticke_ukazovte/Formy_v_DeD.pdf
- [38] ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DD	Dětský domov
NRP	Náhradní rodinná péče
NPoD	Náhradní péče o dítě
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
OZ	Občanský zákoník
PPPD	Pěstounská péče na přechodnou dobu
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
ZSPOD	Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Statistický přehled ústavní výchovy na Slovensku.....	51
Tab. č. 2: Statistický přehled ústavní výchovy ve Velké Británii.....	53

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Formy náhradní péče v České republice	19
Graf č. 2: Formy náhradní péče na Slovensku	43
Graf č. 3: Formy náhradní péče ve Velké Británii.....	48
Graf č. 4: Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě na Slovensku	52
Graf č. 5: Počet dětí v jednotlivých typech náhradní péče o dítě ve Velké Británii	54